

Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer 2023

Auteurs:

Peter Louter

Pim van Eikeren

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www.bureaulouter.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Louter.

Verwijzing naar resultaten uit dit onderzoek is toegestaan, mits voorzien van een duidelijke bronvermelding, namelijk: 'Bureau Louter (2024) Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer 2023

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Nationale ranglijst	3
3	Monitor Sociaal-Economische Prestaties	11

1 Inleiding

Om de ontwikkeling van sociaal-economische prestaties in brede zin op wat langere termijn inzichtelijk te maken, heeft Bureau Louter de 'Monitor Sociaal-Economische Prestaties' ontwikkeld. In de monitor komen ontwikkelingen op het gebied van economie, demografie, arbeidsmarkt, woningmarkt en materiële welvaart aan de orde. Gezamenlijk geven deze een beeld van de 'Sociaal-Economische Prestaties'. Voor achttien indicatoren zijn ontwikkelingen in de tijd gevolgd (de periode 2005-2022)

In tabel 1 staat een overzicht van de indicatoren. In de monitor komen thema's aan de orde als demografische ontwikkelingen, participatie op de arbeidsmarkt, het opleidingsniveau van de beroepsbevolking, werkloosheidsindicatoren, woningprijzen, het gemiddeld inkomen en de ontwikkeling van het aantal inwoners en het aantal arbeidsplaatsen. Geel gemarkeerd zijn de tien kernindicatoren aan de hand waarvan een totaalscore is opgesteld voor de Sociaal-Economische Prestaties. De criteria om als 'kernindicator' te worden geselecteerd staan in het kader 'Keuze kernindicatoren'. De scores zijn bepaald voor 337 (combinaties van) gemeenten in Nederland¹.

Tabel 1.1 Overzicht indicatoren in Monitor Sociaal-Economische Prestaties

Nummer	Indicatoren
1	Aantal inwoners (2005=100)
2	Percentage niet-Westers allochtonen in de bevolking
3	Percentage Westers allochtonen in de bevolking
4	Percentage inwoners 67 jaar of ouder
5	Demografische druk
6	Bruto participatiegraad
7	Netto participatiegraad (totaal)
8	Opleidingsindex beroepsbevolking
9	Werkloosheidspercentage totaal
10	Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering
11	Percentage inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering
12	Gemiddelde verkoopprijs woningen (in €)
13	Gemiddelde WOZ-waarde (* € 1.000)
14	Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)
15	Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar
16	Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden exclusief studenten (* € 1.000)
17	Gemiddeld inkomen per persoon
18	Gemiddeld vermogen per huishouden

Toelichting: Geel gemarkeerd zijn tien kernindicatoren. Op basis daarvan is een totaalscore bepaald (zie figuur 5).

Voor alle indicatoren zijn scores bekend tot en met 2022. De indicatoren 10 en 11 (WW-uitkeringen en bijstandsuitkeringen) zijn bepaald als het 12-maands gemiddelde per jaar.

De betekenis van de meeste indicatoren is duidelijk. De volgende indicatoren verdienen enige toelichting:

- Om de 'vergrijzingsgraad' te meten was het voorheen gangbaar om uit te gaan van een pensioensgerechtigde leeftijd van 65 jaar. Deze is hier opgehoogd naar 67 jaar.
- De 'demografische druk' is het aantal personen dat niet tot de potentiële beroepsbevolking behoort (0-17 jaar en 67 jaar en ouder) ten opzichte van degenen die wel tot de potentiële beroepsbevolking behoren (18-66 jaar). Een hoge score is ongunstig omdat er dan relatief weinig inwoners met verdienvermogen zijn (en dus minder koopkracht en potentieel arbeidsaanbod).

¹ Samengevoegd zijn de vier Friese Waddeneilanden (Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog), Rozendaal is samengevoegd met Rheden en Ouder-Amstel is bij Amsterdam gevoegd omdat een groot deel daarvan (Duivendrecht) daarmee een functionele eenheid vormt.

- De bruto participatiegraad is het percentage inwoners van 15-74 jaar² dat werkt of werkloos is, maar actief werk zoekt.
- De netto participatiegraad is het percentage inwoners van 15-74 jaar dat werkt.
- De opleidingsindex wordt bepaald als het aantal middelbaar opgeleiden (havo/vwo of mbo2, 3 of 4) plus twee maal het aantal hoog opgeleiden (hbo/wo) in de beroepsbevolking gedeeld door de totale beroepsbevolking (laag, middelbaar en hoog opgeleiden). Dit geeft een indicatie van het gemiddeld opleidingsniveau.
- De indicatoren die betrekking hebben op de participatiegraad en de werkloosheid (de nummers 6 tot en met 9 in tabel 1.1) zijn ontleend aan enquête-onderzoek van het CBS. Om de statistische betrouwbaarheid te verhogen, zijn ze berekend als 3-jaars gemiddelden. Het jaar '2022' is voor die indicatoren dus bijvoorbeeld het gemiddelde over 2020, 2021 en 2022.

Keuze kernindicatoren

Van de 18 indicatoren hebben er tien de status van 'kernindicator' gekregen. Bij de keuze van kernindicatoren speelden twee criteria een rol:

- Gegevens moeten voor de volledige periode 2005-2022 beschikbaar zijn.
- Er wordt geen gebruik gemaakt van groeicijfers of groei-indexen (zoals van het aantal inwoners of het aantal arbeidsplaatsen: de indicatoren 1 en 14): de kans op een (grote) verandering in positie is daarvoor in het begin van de periode namelijk veel groter dan aan het einde van de periode.

De tien gekozen kernindicatoren voldoen als enige aan de twee criteria.

Aanpassing gegevens ten opzichte van vorig jaar

De rapportcijfers en posities in de ranglijst wijken voor de periode 2005-2022 soms iets af van de versie van vorig jaar. Ten eerste is het aantal gemeenten nu 337 en vorig jaar 339. Ten tweede maak het CBS soms gebruik van voorlopige cijfers, die een jaar later in meerdere of mindere mate bijgesteld kunnen zijn. Ook voert het CBS soms structurele wijzigingen in het meten van gegevens door (die dan met terugwerkende kracht voor alle voorgaande jaren worden doorgevoerd). Ook is voor drie indicatoren door Bureau Louter een wijziging doorgevoerd. Voor het aantal inwoners, de demografische druk en het percentage inwoners van 67 jaar of ouder zijn de gegevens aan het einde van het jaar gemeten in plaats van bij het begin. Dat maakt de gegevens voor die indicatoren wat actueler.

De posities van gemeenten in de ranglijst kunnen daarom voor de jaren 2005-2021 iets zijn gewijzigd ten opzichte van de Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2022. Wel zijn de verschillende jaren hierdoor in deze versie exact met elkaar vergelijkbaar, zodat geen trendbreuken ontstaan door wijzigingen in de manier van meten.

² Door de EU is vastgesteld dat deze leeftijdscategorie door het CBS moet worden aangehouden bij het bepalen van de potentiële beroepsbevolking. In de Nederlandse praktijk is deze afbakening te ruim, maar gegevens van het CBS zijn slechts voor deze leeftijdscategorie beschikbaar.

2 Nationale ranglijst

In figuur 2.1 en figuur 2.2 staan de totaalscores voor de Sociaal-Economische Prestaties voor 2005 en 2022 per gemeente op de kaart. In 2005 kenden dertien van de 28 kernsteden uit de gebiedsindeling van Bureau Louter een benedengemiddelde score op de Sociaal-Economische Prestaties. Daaronder bevonden zich alle acht kernsteden in de nationaal decentraal gelegen delen van Nederland, drie kernsteden in de Zuidvleugel van de Randstad, Arnhem en Eindhoven. In 2022 was dit aantal verminderd tot elf kernsteden. Eindhoven, Groningen en Arnhem scoorden in 2022 bovengemiddeld, terwijl dat in 2005 nog niet zo was). Delft scoorde juist in 2005 nog bovengemiddeld, maar in 2022 benedengemiddeld.

Vooraf in nationaal decentraal gelegen delen van Nederland als het Noorden, Limburg en Achterhoek/zuidelijk Twente bereiken gemeenten zelden een bovengemiddelde score. In het Noorden zijn de uitzonderingen daarop, naast Groningen, Meppel en Tynaarlo. In Limburg scoren drie gemeenten bovengemiddeld (waarvan geen enkele in het zuidelijk deel). In Zeeland scoren twee van de vier gemeenten op Zuid-Beveland bovengemiddeld en de overige gemeenten benedengemiddeld. In grote delen van de Randstad en aangrenzende gebieden in Alkmaar/West-Friesland, Gelderland, Noord-Brabant (met uitzondering van het meest westelijke deel) en de regio Zwolle (vooral het oostelijk deel) resulteerden in 2005 bovengemiddelde scores op de Sociaal-Economische Prestaties. In de Randstad was in 2022 voornamelijk in de verstedelijkte delen van Rijnmond/Drechtsteden en Haaglanden geen sprake van een bovengemiddelde score, maar verder in vrijwel alle gemeenten.

Het ruimtelijk patroon is tussen 2005 en 2022 vrij stabiel gebleven (vergelijk de figuren 2.1 en 2.2). Desalniettemin zijn er specifieke verschuivingen geweest tussen 2005 en 2022 (zie figuur 2.3).

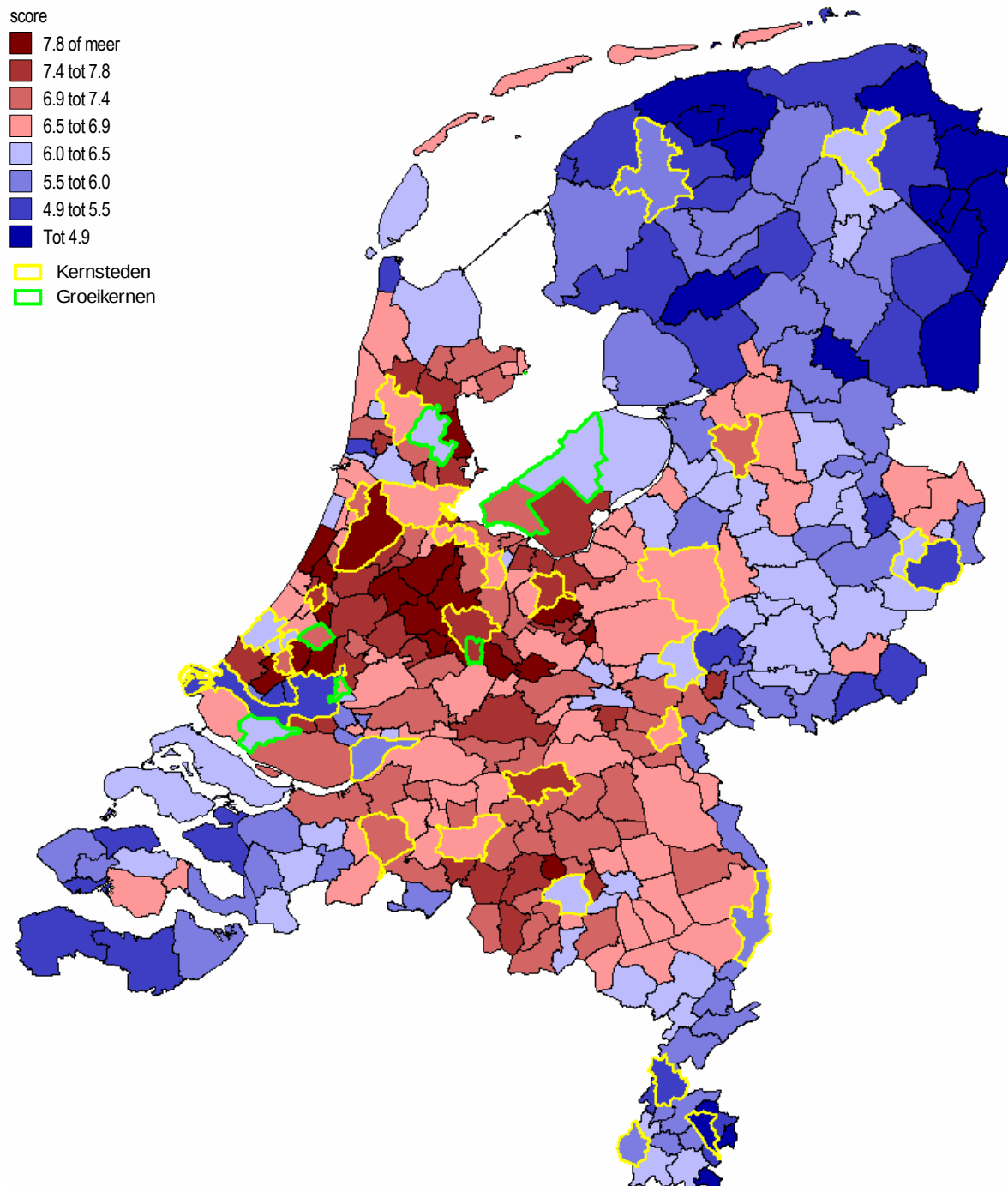
Van de 17 voormalige groeikernen kent geen enkele een toename van het rapportcijfer in de periode 2005-2022. Van de voormalige groeikernen resulteerde de sterkste afname in rapportcijfer tussen 2005 en 2022 voor Zoetermeer, gevolgd door achtereenvolgens Huizen, Nieuwegein, Capelle a/d IJssel, Westervoort, Nissewaard (met Spijkenisse), Dijk en Waard (met Heerhugowaard), Leusden, Hoorn, Voorne aan Zee (met Hellevoetsluis), Lelystad, Duiven, Haarlemmermeer (met Hoofddorp), Purmerend, Etten-Leur, Houten en Almere³.

In de Randstad scoorden vooral de meest verstedelijkte delen in 2022 hoger op de ranglijst dan in 2005 en viel het noordelijk deel van het Groene Hart terug. Buiten de Randstad verbeterden zeker niet alleen delen van de aangrenzende provincies Noord-Brabant, Gelderland en Flevoland hun positie. Vrijwel geheel Overijssel (met uitzondering van delen van oostelijk Twente) kent bijvoorbeeld een (soms zeer) positieve ontwikkeling. Dat geldt ook voor delen van Zeeland (met uitzondering van Zeeuwsch-Vlaanderen), voor oostelijk Friesland en voor diverse gemeenten in Drenthe. Daarbij gaat het overigens veelal wel om een verbetering van de positie vanaf een lage basis, want veel van deze gemeenten kennen in 2022 nog steeds een benedengemiddelde score. Opvallend is dat het noordelijk deel van Noord-Holland terugvalt.

In figuur 2.4 staat de ontwikkeling in de periode 2018-2022. Van de 28 kernsteden verbeterden er dertien hun positie. Dat is wat minder dan in de periode 2005-2022. Dat hangt mogelijk samen met het feit dat de gevolgen van COVID-19 de steden meer dan gemiddeld hebben getroffen. Dat geldt met uitzondering van Utrecht, Hilversum, Rotterdam en Dordrecht voor de kernsteden in de Randstad (acht van de twaalf). Ook in de periode 2018-2022 ontwikkelden de sociaal-economische prestaties in de groeikernen zich ongunstiger dan het nationaal gemiddelde, met als enige positieve uitzonderingen Lelystad en Dijk en Waard (met Heerhugowaard).

³ Officieel hebben ook Alkmaar, Amersfoort en Helmond de status van groeikern gehad. Zij hadden op het moment van aanwijzen echter al een dermate grote omvang dat de toevoeging aan de woningvoorraad in verhouding tot de al bestaande woningvoorraad duidelijk kleiner was dan in de andere groeikernen.

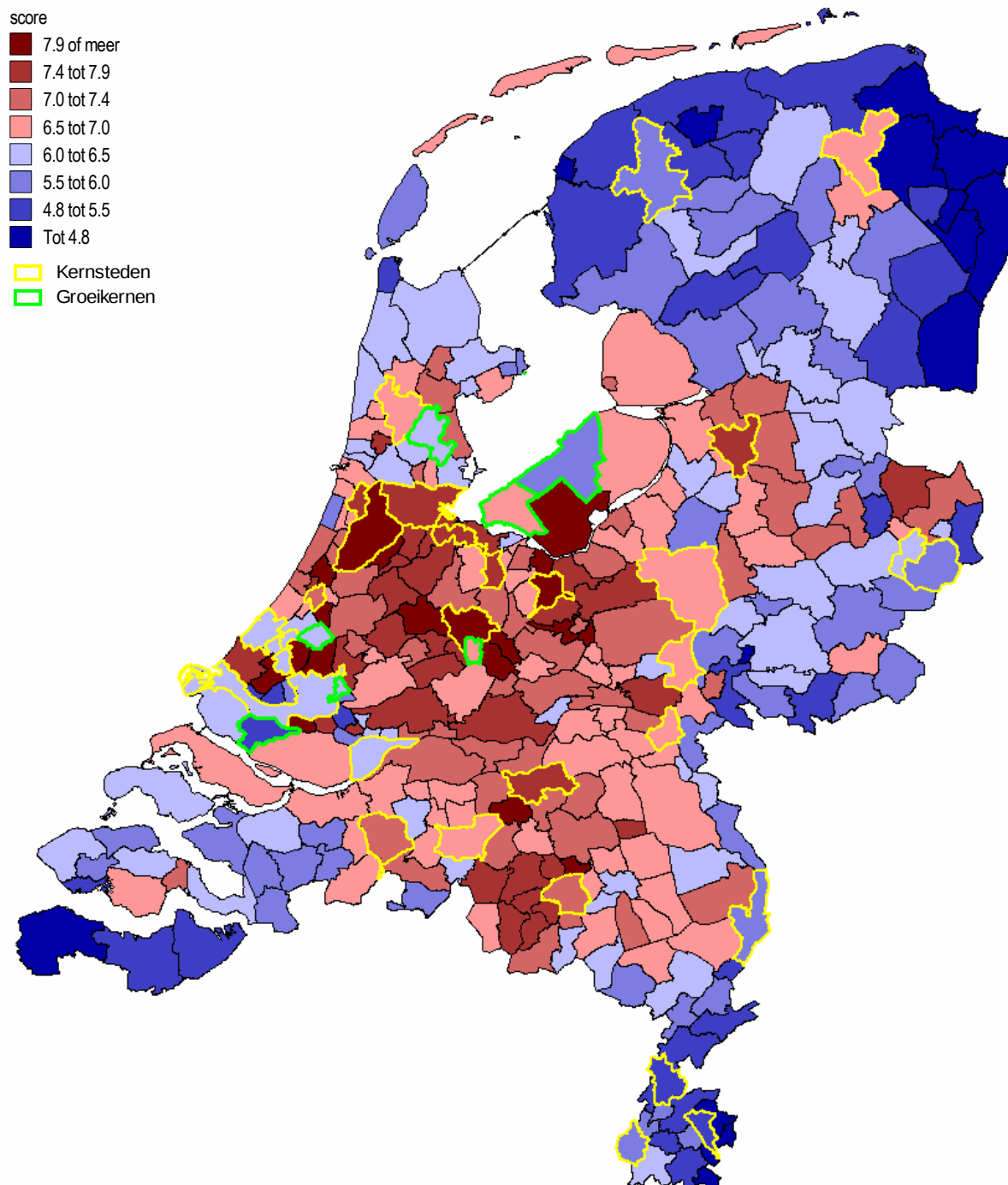
Figuur 2.1 Rapportcijfer Sociaal-Economische Prestaties, 2005

Van de nationaal decentraal gelegen provincies bleef Limburg vrijwel geheel achter bij de nationale trend en waren in Zeeland de ontwikkelingen minder gunstig dan in de periode 2005-2022. In vrijwel geheel Overijssel en Drenthe ontwikkelden de sociaal-economische prestaties zich gunstiger dan het nationaal gemiddelde. In wat mindere mate geldt dat ook voor Friesland (het oostelijk deel) en Groningen (waaronder ook oostelijk Groningen). Ook Gelderland kende overwegend positieve ontwikkelingen,

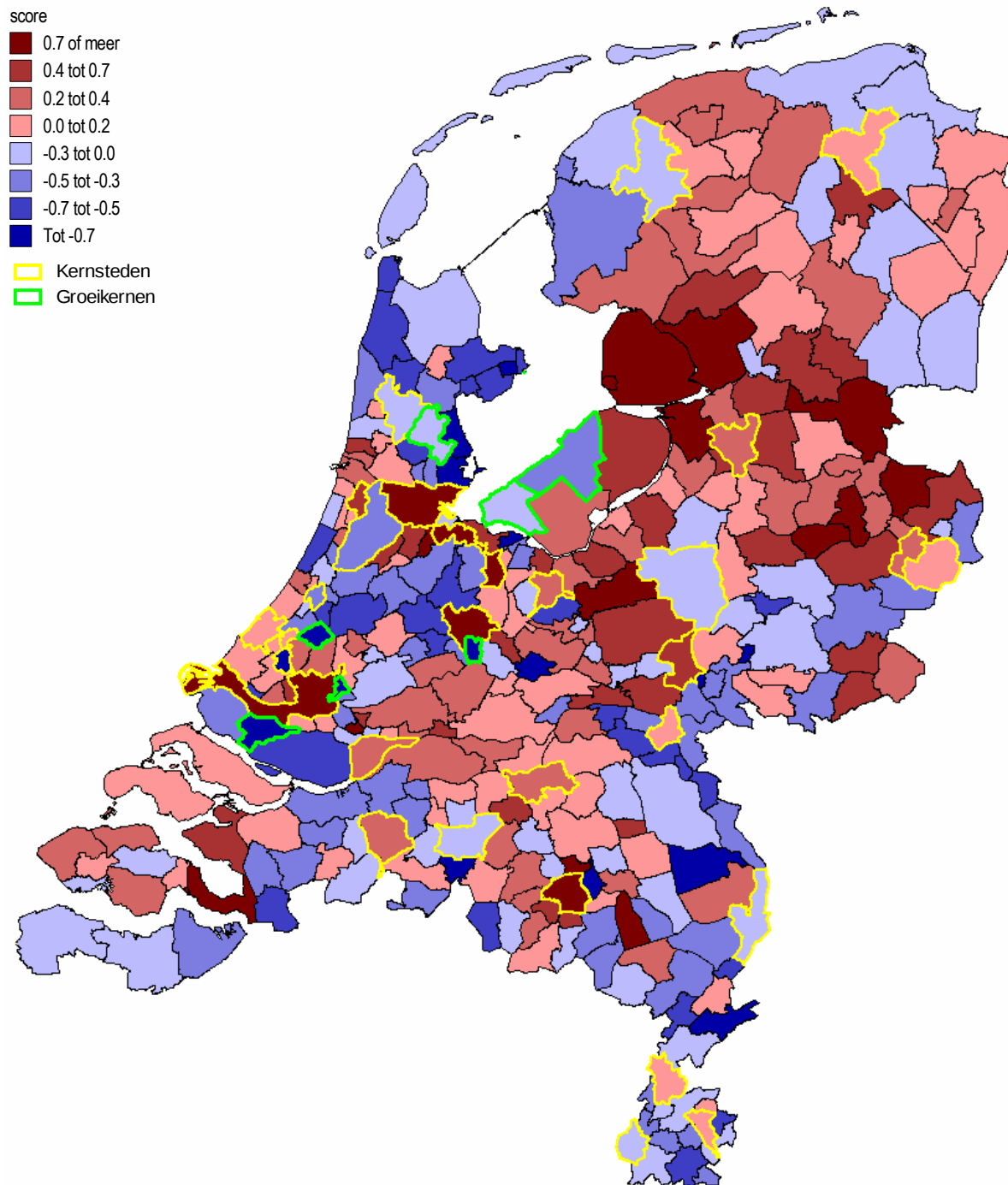
terwijl voor Noord-Brabant een gemengd beeld resulteert. Binnen de Randstad vielen vooral de ruime Amsterdamse regio, het noordelijk deel van het Groene Hart en de Zuid-Hollandse eilanden terug. Uitzonderingen daargelaten geldt dat vooral het oosten/noordoosten van Nederland zich gunstig heeft ontwikkeld.

Figuur 2.2 Rapportcijfer Sociaal-Economische Prestaties, 2022

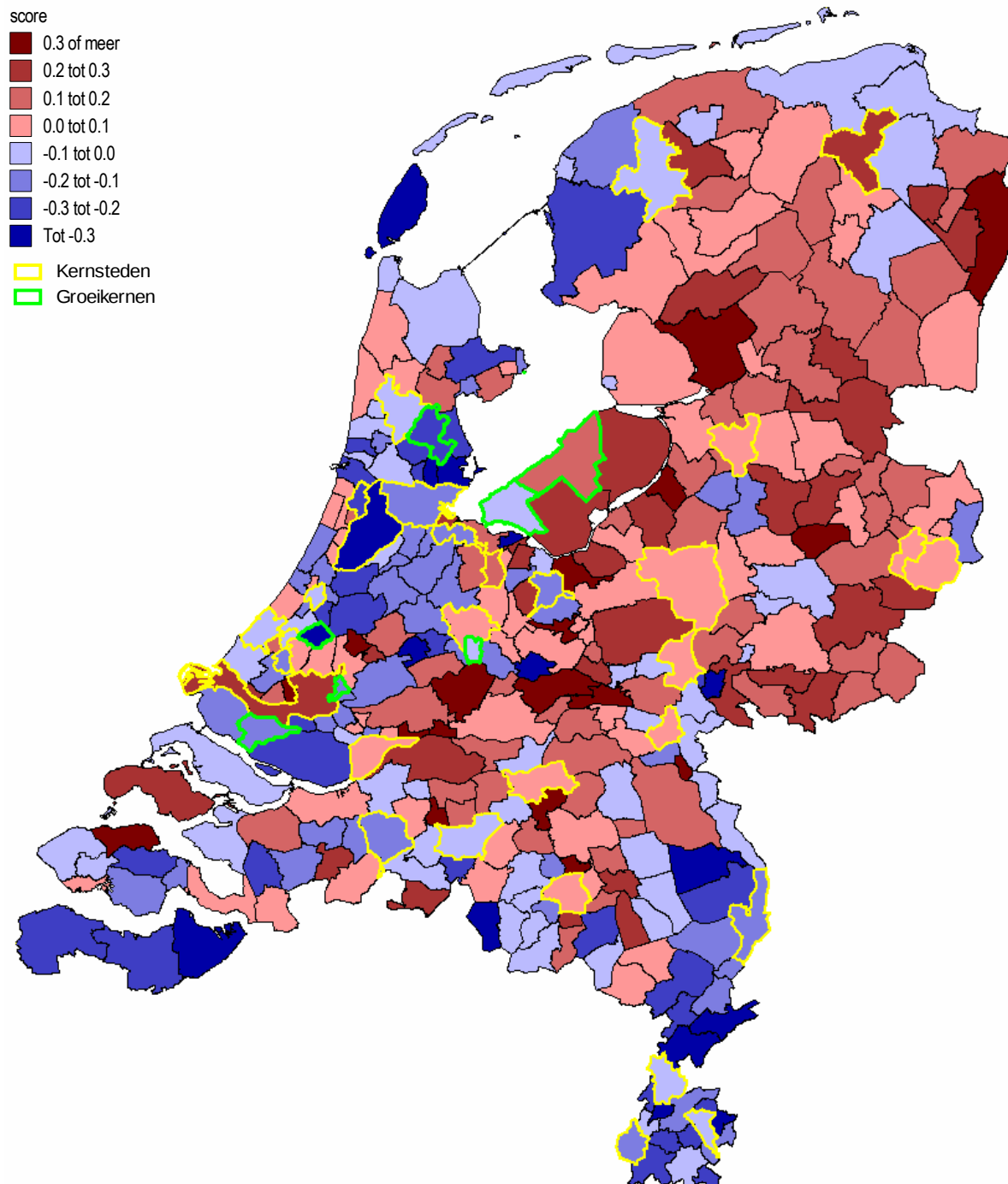

Opvallend is dat 19 van de 28 kernsteden hun score hebben verbeterd tussen 2005 en 2022. Dat geldt slechts niet voor Leeuwarden, Apeldoorn, Alkmaar, Haarlemmermeer, Leiden, Delft, Tilburg, Venlo en Maastricht. Dat past in de trend van de toenemende populariteit van stedelijke gebieden bij mensen en bedrijven.

Figuur 2.3 Verandering score Sociaal-Economische Prestaties, 2005-2022

Figuur 2.4 Verandering score Sociaal-Economische Prestaties, 2018-2022

Hoog en laag scorende gemeenten

In tabel 2.1 staan de tien gemeenten met de hoogste en de tien gemeenten met de laagste score op Sociaal-Economische Prestaties in 2022. De tien gemeenten met de laagste score op de Sociaal-Economische Prestaties liggen met uitzondering van Emmen alle in oostelijk Groningen (vijf maal; de posities 4 tot en met 8) of zuidoostelijk Limburg (vier maal, waaronder de top-3). Dit zijn bij uitstek gebieden die bekend staan als (demografische) 'krimpgebieden'. Bij de tien gemeenten met de hoogste score op de Sociaal-

Economische Prestaties is er meer sprake van variatie. Er staan twee kernsteden in de top-10 (Utrecht en Amersfoort) en zes suburbane gemeenten in de buurt van grote steden, waaronder drie tussen Rotterdam en Den Haag (Lansingerland, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp), aangevuld met Houten, Bunnik en Aalsmeer. Renswoude (bij Amersfoort) en het Brabantse Son en Breugel completeren de top-10. Ruimtelijk vallen dus vooral twee zones met top-10 gemeenten op, namelijk een zone tussen Rotterdam, en Den Haag en vooral de zone Utrecht/Amersfoort. De provincie Utrecht is vijf maal vertegenwoordigd (waarvan drie maal in de top-4) en de provincie Zuid-Holland drie maal.

Tabel 2.1 Tien hoogst en tien laagst scorende gemeenten Sociaal-Economische Prestaties, 2022

Tien hoogst scorende gemeenten			Tien laagst scorende gemeenten		
Positie	Gemeente	Cijfer	Positie	Gemeente	Cijfer
1	Houten	8.52	337	Vaals	3.83
2	Lansingerland	8.50	336	Kerkrade	4.04
3	Utrecht	8.47	335	Brunssum	4.21
4	Renswoude	8.39	334	Pekela	4.25
5	Pijnacker-Noordorp	8.37	333	Stadskanaal	4.30
6	Midden-Delfland	8.37	332	Westerwolde	4.32
7	Aalsmeer	8.17	331	Eemdelta	4.36
8	Bunnik	8.17	330	Oldambt	4.37
9	Son en Breugel	8.16	329	Landgraaf	4.37
10	Amersfoort	8.11	328	Emmen	4.62

In tabel 2.2 staan de tien gemeenten met de sterkste *toename* van het rapportcijfer voor de Sociaal-Economische Prestaties tussen 2005-2022 en in tabel 2.3 staan de tien gemeenten met de sterkste *afname*. Tevens zijn de posities in de ranglijst van 337 gemeenten weergegeven in 2005 en 2022.

Tabel 2.2 Top-10 verbetering totaalscore Sociaal-Economische Prestaties, 2005-2022

Positie	Gemeente	Positie 2005	Positie 2022	Verandering cijfer
1	Rijssen-Holten	245	59	1.39
2	Urk	219	57	1.24
3	Amsterdam	137	22	1.04
4	Rotterdam	305	215	0.99
5	Son en Breugel	76	9	0.96
6	Tubbergen	154	43	0.94
7	Hendrik-Ido-Ambacht	163	48	0.91
8	Kampen	263	148	0.89
9	Wierden	217	91	0.89
10	Steenwijkerland	313	253	0.85

In de top-10 voor de ontwikkeling van de totaalscores tussen 2005 en 2022 (zie tabel 2.2) staan onder andere de grote steden Amsterdam en Rotterdam. Wat betreft het niveau bestaat er nog wel een duidelijk verschil tussen Amsterdam en Rotterdam. In 2022 neemt Amsterdam positie 22 in en Rotterdam positie 215. Duidelijk is dat Rotterdam de positie heeft verbeterd ten opzichte van 2005 (destijds plaats 305). Dat geldt ook voor Amsterdam (vanaf plaats 137). Gemeenten uit Overijssel nemen vijf posities in binnen de top-10, waaronder de koploper (Rijssen-Holten). Urk, Son en Breugel en Hendrik-Ido-Ambacht maken de top-10 compleet.

In de ranglijst van gemeenten met de sterkste afname in Sociaal-Economische Prestaties (zie tabel 2.3) valt op dat er drie gemeenten uit het noordelijk deel van de provincie Noord-Holland zijn vertegenwoordigd (Stede Broec, Edam-Volendam en Waterland). Dit gebied is in het verleden sterk gegroeid (mede door suburbanisatie vanuit Amsterdam), maar valt nu terug (zie ook figuur 2b). Ook voor voormalige groeikernen als Huizen, Nieuwegein, Zoetermeer en Capelle a/d IJssel geldt dat zij momenteel

duidelijk lagere Sociaal-Economische Prestaties kennen dan in 2005. De top-10 wordt gecompleteerd door Goirle, Wijk bij Duurstede en Nuenen c.a.

Tabel 2.3 Top-10 afname totaalscore Sociaal-Economische Prestaties, 2005-2022

Positie	Gemeente	Positie 2005	Positie 2022	Verandering cijfer
1	Zoetermeer	58	227	-1.28
2	Huizen	65	229	-1.23
3	Goirle	30	186	-1.22
4	Wijk bij Duurstede	9	116	-1.17
5	Stede Broec	157	286	-1.15
6	Nieuwegein	22	150	-1.08
7	Waterland	48	192	-1.07
8	Edam-Volendam	12	105	-1.05
9	Nuenen c.a.	43	157	-0.92
10	Capelle a/d IJssel	111	241	-0.90

Op soortgelijke wijze zijn de sterkte stijgers (tabel 2.4) en dalers (tabel 2.5) op de ranglijst bepaald voor de periode 2018-2022. In de top-10 staan deze keer geen kernsteden. Er zijn geen duidelijke ruimtelijke patronen herkenbaar. Utrecht, Gelderland, Overijssel en Noord-Brabant zijn elk met twee gemeenten vertegenwoordigd in de top-10. Wel gaat het acht maal om 'landelijke gemeenten' (volgens de gebiedsindeling van Bureau Louter: gemeenten buiten stadsgewesten zonder centrumfunctie), aangevuld met twee Brabantse suburbane gemeenten (Son en Breugel en Dongen).

Tabel 2.4 Top-10 verbetering totaalscore Sociaal-Economische Prestaties, 2018-2022

Positie	Gemeente	Positie 2018	Positie 2022	Verandering cijfer
1	Waddinxveen	114	55	0.56
2	Elburg	218	145	0.53
3	Noord-Beveland	309	282	0.42
4	Rijssen-Holten	105	59	0.42
5	Son en Breugel	32	9	0.41
6	Steenwijkerland	286	253	0.39
7	Woudenberg	46	15	0.38
8	Neder-Betuwe	149	94	0.38
9	Dongen	174	117	0.36
10	Vijfheerenlanden	160	112	0.35

Tabel 2.5 Top-10 afname totaalscore Sociaal-Economische Prestaties, 2018-2022

Positie	Gemeente	Positie 2018	Positie 2021	Verandering cijfer
1	Reusel-De Mierden	37	125	-0.80
2	Oudewater	27	84	-0.63
3	Venray	125	209	-0.55
4	Wijk bij Duurstede	52	116	-0.54
5	Zoetermeer	164	227	-0.47
6	Landsmeer	64	122	-0.46
7	Texel	208	255	-0.43
8	Huizen	175	229	-0.42
9	Landgraaf	325	329	-0.41
10	Echt-Susteren	255	294	-0.41

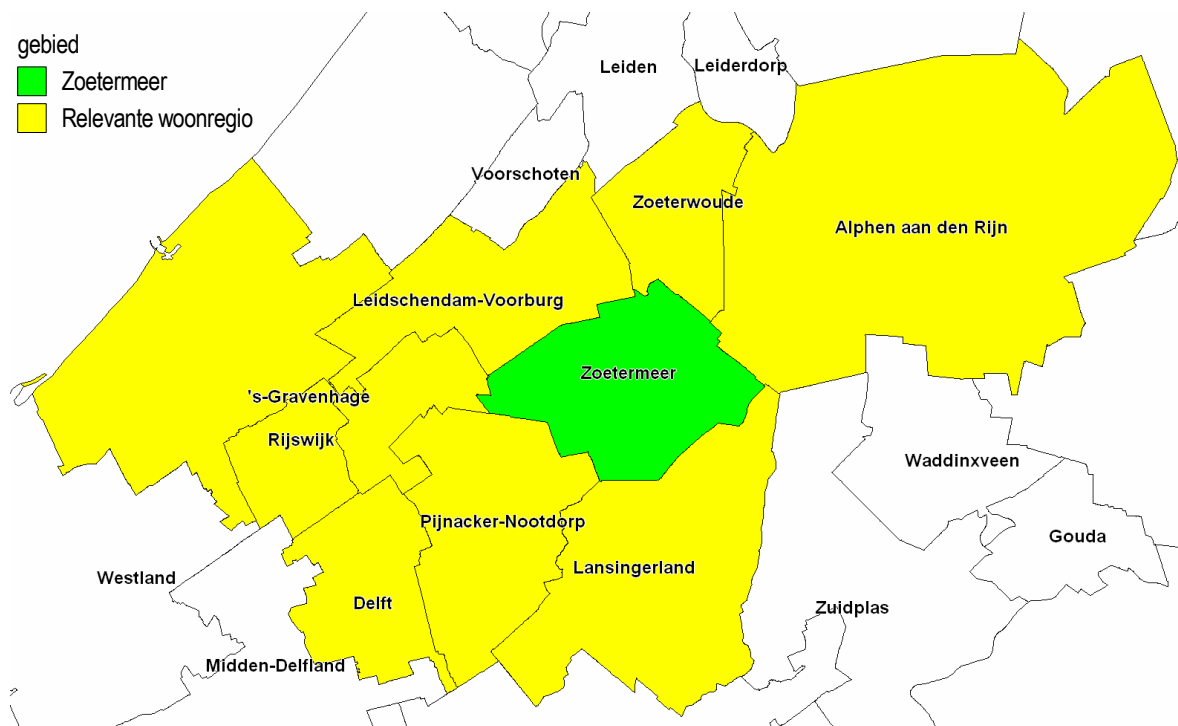
Tot de gemeenten met de sterkste afname van de Sociaal-Economische Prestaties in de periode 2018-2022 behoren drie Limburgse gemeenten (Venray, Landgraaf en Echt-Susteren). Ook onder de tien laagst

scorende gemeenten zijn diverse landelijke gemeenten te vinden, namelijk zes - naast vier suburbane gemeenten (Zoetermeer, Landsmeer, Huizen en Landgraaf). Blijkbaar zijn er zowel zich relatief gunstig als zich relatief ongunstig ontwikkelende landelijke gemeenten. Ligging binnen Nederland speelt daarbij een belangrijke rol (zie figuur 2.4).

3 Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer

In de Monitor Sociaal-Economische Prestaties voor de gemeente Zoetermeer staan figuren voor de 18 indicatoren en een korte interpretatie van de resultaten, alsmede de totaalscore en de ontwikkeling daarvan in de tijd. De situatie en ontwikkelingen in Zoetermeer zullen daar waar nuttig en mogelijk worden vergeleken met andere gebieden. Ten eerste is vergeleken met het nationaal gemiddelde, ten tweede met een relevante regio, die is gebaseerd op de intensiteit van migratiestromen vanuit en naar Zoetermeer (de 'relevante woonregio'; zie figuur 3.1) en ten derde met twee typen 'benchmarkgroepen'.

Figuur 3.1 Relevante woonregio en voor Zoetermeer

Als eerste benchmarkgroep fungeren zes voormalige groeikernen waarop Zoetermeer volgens het 'Gelijkenisprofiel' het meest lijkt⁴, namelijk Capelle a/d IJssel, Nissewaard, Nieuwegein, Purmerend, Lelystad en Almere. Dit wordt aangeduid als de 'groeikernenbenchmark'.

De tweede benchmarkgroep is gebaseerd op de economische structuur en factoren die daarop direct van invloed zijn. Ook hiervoor diende het Gelijkenisprofiel als basis, maar in dit geval is de mate van gelijkenis slechts gebaseerd op de thema's economische structuur, ruimte & bereikbaarheid en arbeidsmarkt & onderwijs. Als top-10 resulteert dan, geordend naar de mate van gelijkenis met Zoetermeer: Capelle a/d IJssel, Dordrecht, Schiedam, Gouda, Almere, Vlaardingen, Zaanstad, Deventer, Rijswijk en Zwijndrecht. Opvallend is dat zeven gemeenten uit de Zuidvleugel van de Randstad zijn vertegenwoordigd, aangevuld met twee suburbane gemeenten uit de Noordvleugel (Zaanstad en Almere) en de regionale kern Deventer. Als 'economische benchmark' is op grond van gelijkenis en nabijheid

⁴ Het Gelijkenisprofiel is een door Bureau Louter ontwikkeld instrument waarmee voor elk paar van gemeenten hun onderlinge vergelijkbaarheid wordt bepaald. Dat gebeurt op basis van 127 indicatoren, die vallen binnen zes rubrieken, namelijk economie, ruimte & bereikbaarheid, demografie & wonen, arbeidsmarkt & onderwijs, brede welvaart en politiek & samenleving.

gekozen voor Capelle a/d IJssel, Dordrecht, Schiedam, Gouda, Vlaardingen en Rijswijk. Met uitzondering van het (ook vrij dicht bij Zoetermeer gelegen) Gouda maken deze gemeenten alle deel uit van de MRDH en zijn het (naast Gouda ook met uitzondering van Dordrecht) suburbane gemeenten van Rotterdam of Den Haag.

In tabel 3.1 staan het rapportcijfer voor 2022 en de posities in de ranglijst voor 2005, 2018 en 2022 voor Zoetermeer.

Tabel 3.1 Cijfer en positie per indicator voor Zoetermeer (totaal 337 gemeenten), 2005, 2018, 2022

Indicator	Rapport-cijfer 2022	Positie 2022	Positie 2018	Positie 2005
Aantal inwoners (2005=100)	7.4	119	86	
Percentage niet-Westers allochtonen in de bevolking	9.2	14	15	16
Percentage Westers allochtonen in de bevolking	7.8	78	71	50
Percentage inwoners 67 jaar of ouder	7.7	84	53	22
Demografische druk	7.0	126	51	22
Bruto participatiegraad	5.4	250	178	36
Netto participatiegraad	5.1	268	216	57
Opleidingsindex beroepsbevolking	7.2	112	79	77
Werkloosheidspercentage	4.1	315	302	251
Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering	6.5	165	272	216 (2007)
Percentage inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering	4.9	280	277	279 (2011)
Gemiddelde verkoopprijs woningen (in €)	6.1	199	199	238
Gemiddelde WOZ-waarde (* € 1.000)	6.4	177	258	271 (2010)
Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)	5.4	221	190	
Arbeitsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar	6.3	186	200	170
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (* € 1.000)	5.9	218	213	163
Gemiddeld inkomen per persoon	6.6	157	128	82
Gemiddeld vermogen per huishouden	4.1	300	317	316 (2006)
Totaal	6.14	227	164	58

Toelichting: De positie is bepaald ten opzichte van 337 (combinaties van) gemeenten. De posities zijn zodanig bepaald dat een gunstige score resulteert in een hoge positie op de ranglijst, bijvoorbeeld een lage vergrijzingsgraad of een lage werkloosheid. Indicatoren waarvoor het teken is omgedraaid zijn met rode letters weergegeven. Kernindicatoren zijn geel gemarkeerd. Indicatoren waarvoor een score niet als 'gunstig' of 'ongunstig' kan worden beoordeeld (een 'neutrale beoordeling') zijn lichtblauw gemarkeerd. Bij de aandelen naar opleidingsniveau zijn daarbij de kansen op werk bepalend.

Voor de twee indicatoren die als index ten opzichte van 2005 zijn berekend ('aantal inwoners' en 'aantal arbeidsplaatsen') zijn voor 2005 geen 'posities' bepaald.

Worden de twee indicatoren waarvoor een 'neutrale beoordeling' geldt buiten beschouwing gelaten, dan resulteert voor slechts één van de overige zestien indicatoren een positie in de gemeentelijke top-100 voor Zoetermeer, namelijk het percentage inwoners van 67 jaar of ouder (de vergrijzingsgraad). Zoetermeer kent voor vijf van de overige zestien indicatoren een positie bij de honderd meest ongunstig scorende gemeenten (positie 238 of lager). Dat blijkt vooral het geval te zijn voor indicatoren die samenhangen met de arbeidsmarkt, namelijk voor de twee indicatoren voor de participatiegraad en voor twee van de drie indicatoren die samenhangen met werkloosheid (het werkloosheidspercentage volgens het CBS en het bijstandsgerechtigden). Daarnaast geldt dit nog het gemiddeld vermogen per huishouden.

Belangrijk: Leeswijzer bij figuur 3.2

In figuur 3.2 staan de resultaten voor de Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer 2005-2022. Links staan steeds de absolute scores, rechts staan de 'relatieve scores' (de score voor een gebied gedeeld door de score voor Nederland). Soms moet een hoge score als 'ongunstig' worden beoordeeld. Dat geldt bijvoorbeeld voor het werkloosheidspercentage. **Deze indicatoren zijn te herkennen aan de lichtgele achtergrond in figuur 3.2. In tabel 3.1 zijn zij met rode letters aangegeven.** Voor twee indicatoren geldt dat de scores niet als 'gunstig' of 'ongunstig' kunnen worden beschouwd. **Deze indicatoren zijn te herkennen aan de lichtblauwe in figuur 3.2. In tabel 3.1 zijn zij met blauwe kleur aangegeven.**

Uiteraard wordt bij het bepalen van de totaalscore op basis van de tien kernindicatoren (**geel gemarkeerd in tabel 3.1**) de berekening zodanig uitgevoerd dat een gunstige score altijd positief wordt beoordeeld. **De selectie van kernindicatoren is te herkennen aan de rode ster, rechtsboven in de rechter figuur.** In tabel 3.1 staan het rapportcijfer en de positie per indicator in 2022, alsmede de positie in 2005 en 2018. De duiding van de resultaten vindt steeds plaats in groepjes van drie indicatoren.

Een zeer sterke terugval in positie op de gemeentelijke ranglijst tussen 2005 en 2022 is opgetreden voor de bruto en netto participatiegraad. Ook de score op de demografische druk is aanzienlijk minder gunstig geworden. Voor slechts drie van de veertien 'niet-neutrale indicatoren' (waarbij de ontwikkeling van het aantal inwoners en het aantal arbeidsplaatsen niet is meegenomen) is sprake van een verbetering (een hogere positie op de ranglijst in 2022 dan in 2005). Dat geldt voor de gemiddelde verkoopprijs van woningen en de gemiddelde WOZ-waarde (de beide indicatoren voor de woningmarkt), voor het percentage WW'ers en enigszins voor het gemiddeld vermogen per huishouden.

Ook in de periode 2018-2022 zakte Zoetermeer verder op de ranglijst. In die periode was er echter wel wat meer sprake van lichtpuntjes. Een hogere positie op de gemeentelijke ranglijst in 2022 dan in 2018 resulteerde voor vier van de zestien niet-neutrale indicatoren, namelijk voor het percentage WW'ers, voor de gemiddelde WOZ-waarde, voor het aantal arbeidsplaatsen per duizend inwoners van 18-66 en voor het gemiddeld vermogen per huishouden. Voor de meeste indicatoren viel Zoetermeer terug op de ranglijst. Dat geldt vooral voor de demografische druk sinds 2018.

Hierbij passen nog twee toelichtingen.

Ten eerste is het opvallend dat de positie op de ranglijst in de periode 2018-2022 terugvalt voor de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen en stijgt voor de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen per duizend inwoners van 18-66 jaar. De verklaring hiervoor is dat de ontwikkeling van het aantal inwoners van 18-66 jaar in Zoetermeer in de periode 2018-2022 ruim achterbleef bij de nationale ontwikkeling. De noemer van de breuk arbeidsplaatsen per duizend inwoners van 18-66 jaar nam dus af in vergelijking tot de nationale ontwikkeling. Daardoor ontwikkelde het aantal arbeidsplaatsen *per duizend inwoners van 18-66 jaar* zich in Zoetermeer gunstig in vergelijking tot het nationaal gemiddelde, terwijl het aantal arbeidsplaatsen zich relatief ongunstig ontwikkelde.

Ten tweede stijgt het gemiddeld vermogen tussen 2018 en 2022. Daarbij moet worden opgemerkt dat een eigen woning ook deel uitmaakt van het vermogen (de WOZ-waarde minus de hypotheekschuld). Er bestaan grote verschillen in het gemiddeld vermogen tussen huishoudens met een koopwoning en huishoudens met een huurwoning (zie tabel 3.2). In gemeenten met een hoog aandeel koopwoningen zal het vermogen daardoor veelal relatief hoog zijn. De aandelen van koopwoningen en huurwoningen (met een onderscheid tussen woningen in het bezit van woningcorporaties en vrije sector woningen) staan ook in tabel 3.2. Als illustratie is daarbij naast Zoetermeer en Nederland gekozen voor een grote stad (Den Haag) en een wat meer 'luke suburb' (het aan Zoetermeer grenzende Pijnacker-Nootdorp).

Uit tabel 3.2 blijkt onder andere het volgende:

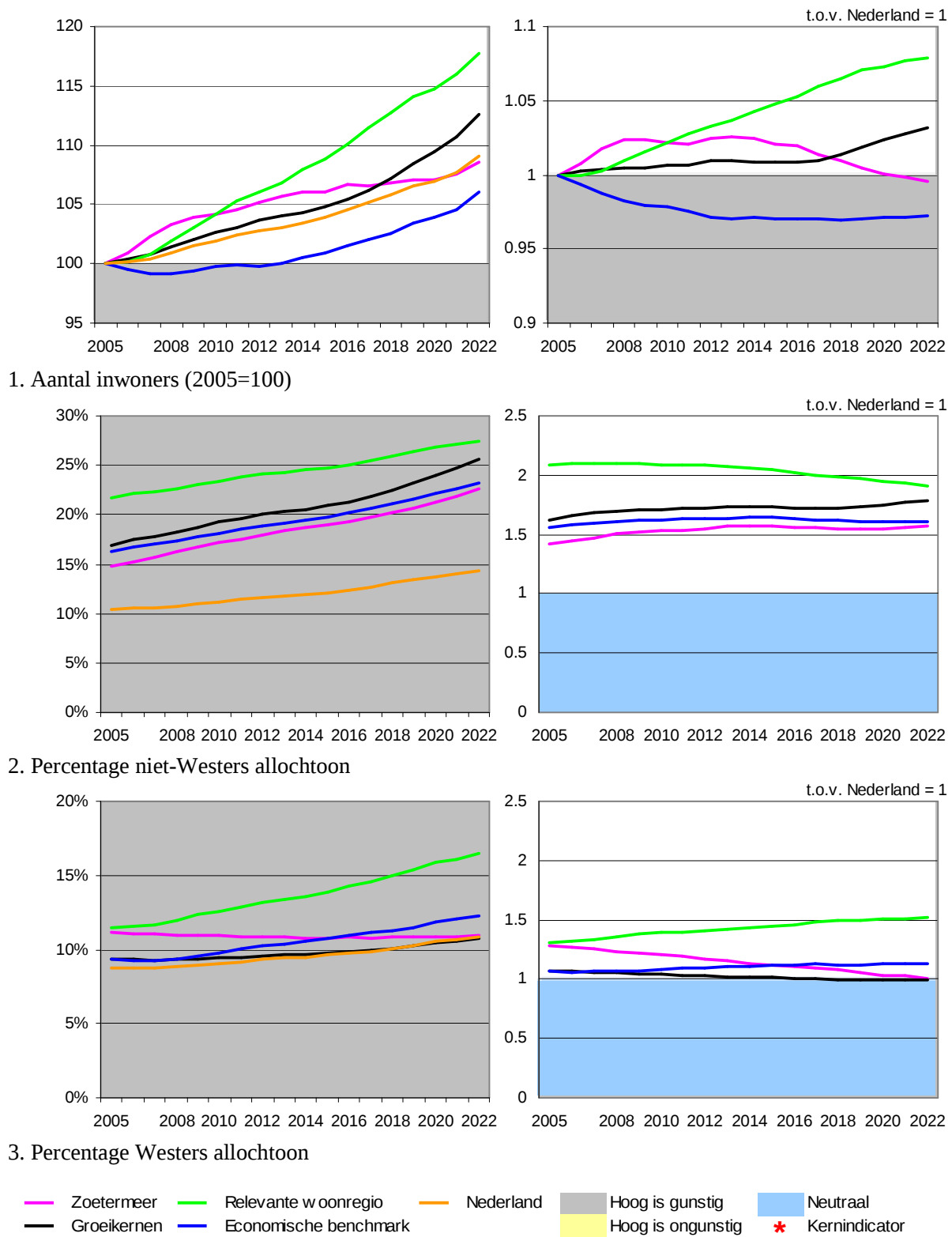
- Onder degenen met een koopwoning ligt het gemiddelde vermogen per huishouden veel hoger dan onder degenen met een huurwoning.

- Vooral voor degenen met een huurwoning met huurtoeslag is het gemiddeld vermogen per huishouden (zeer) laag en voor Den Haag zelfs negatief (meer schulden dan bezit).
- Het aandeel koopwoningen in Zoetermeer is ongeveer gelijk aan het nationaal gemiddelde, in de grote stad Den Haag lager en in de 'luke suburb' Pijnacker-Nootdorp hoger.
- Het percentage woningen in bezit van woningcorporaties is in Zoetermeer hoger dan het nationaal gemiddelde, in Den Haag lager en in Pijnacker-Nootdorp veel lager.

Dit type gegevens is beschikbaar vanaf 2012. Verdere analyses zijn hiervoor mogelijk, maar dat was niet het doel van dit onderzoek.

De ontwikkeling van de achttien indicatoren staat in figuur 3.2. De resultaten worden steeds kort besproken in groepjes van drie indicatoren.

Figuur 3.2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2022

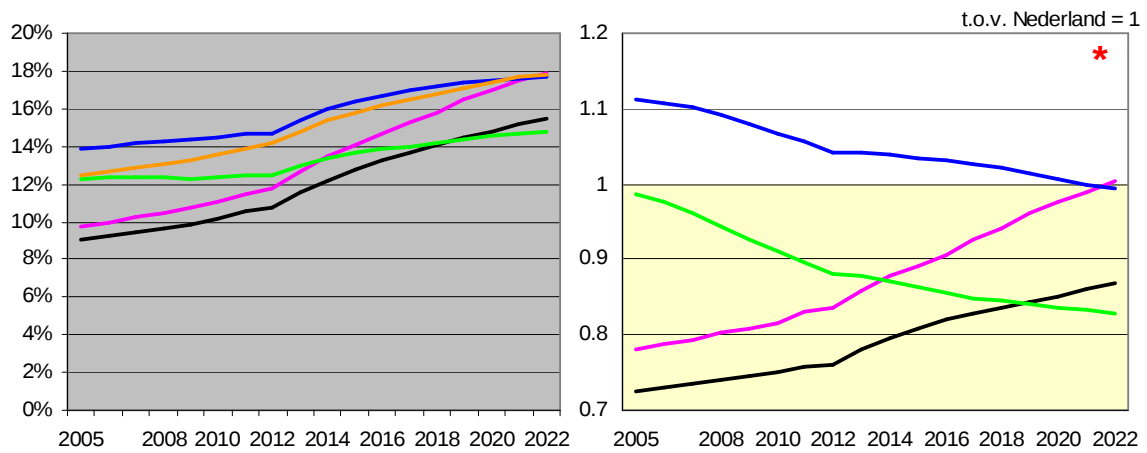

1. Het aantal inwoners nam in Zoetermeer tot de kredietcrisis (2008) sterker toe dan het nationaal gemiddelde, ontwikkelde zich daarna even sterk, om recentelijk achter te blijven bij de nationale ontwikkeling. Gedurende de gehele periode nam het aantal inwoners in de relevante woonregio sterker toe dan het nationaal gemiddelde, vooral vanaf 2008 (een stijgende lijn in het rechter deel van de figuur). De laatste jaren blijft de ontwikkeling van het aantal inwoners in Zoetermeer achter bij de economische benchmark en vooral bij de groeikernenbenchmark (waar het aantal inwoners sinds 2017 wat sterker toenam dan het nationaal gemiddelde).
2. In Zoetermeer, de twee benchmarks en de relevante regio ligt het aandeel niet-Westerse allochtonen⁵ in de bevolking ruim hoger dan het nationaal gemiddelde. Het meest geldt dat voor de relevante woonregio. Het aandeel ten opzichte van het nationaal gemiddelde is in zowel Zoetermeer als de twee benchmarks verder toegenomen (een stijgende lijn in het rechter deel van de figuur), maar het tempo waarin is recentelijk in Zoetermeer en de economische benchmark afgezwakt. Niet-Westerse allochtonen zijn vooral in een aantal steden zeer sterk vertegenwoordigd. Zoetermeer staat in 2022 op plaats 14 in de gemeentelijke ranglijst. Slechts in dertien Nederlandse gemeenten is het aandeel niet-Westerse allochtonen dus hoger dan in Zoetermeer. In 2005 resulteerde plaats 16.
3. Met name in de relevante woonregio is het aandeel Westers allochtonen sterker toegenomen dan het nationaal gemiddelde. Dat kan bijvoorbeeld gaan om expats uit de Verenigde Staten of West-Europa, maar ook om MOE-landers (Midden- en Oost-Europa; met name Polen), terwijl ook Japanners en voormalige inwoners van Indonesië hieronder vallen. In Zoetermeer (en in iets mindere mate in de groeikernenbenchmark) heeft het aandeel zich juist minder sterk ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde, terwijl het aandeel in de economische benchmark iets sterker toenam dan de nationale trend. De ontwikkeling in Zoetermeer wijkt hier dus af van de ontwikkeling in de twee benchmarks. Op de gemeentelijke ranglijst neemt Zoetermeer in 2022 plaats 78 in. In 2005 was dat plaats 50.

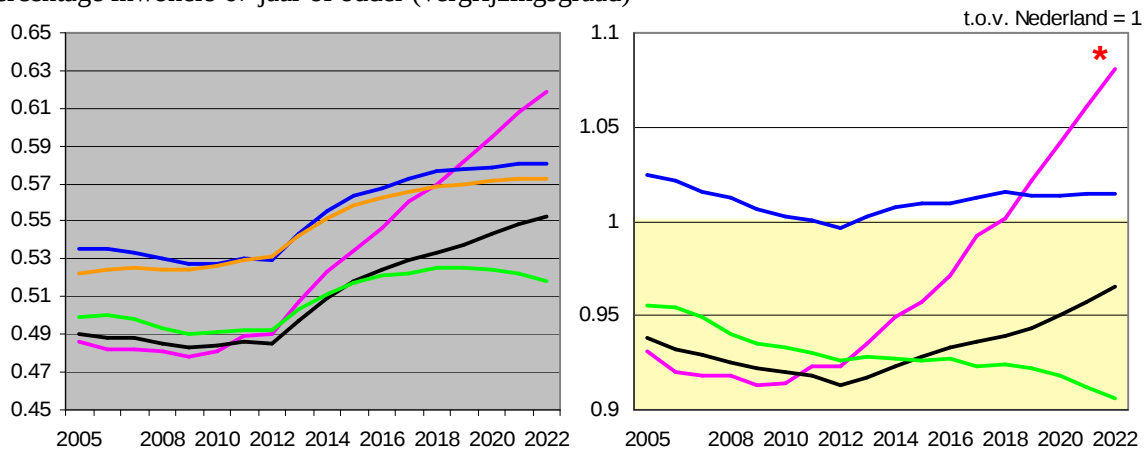
⁵

Dit is een heterogene groep, die bestaat uit Marokkanen, Turken, Surinamers en Antillianen (voor zover het om de eerste en tweede generatie gaat), maar ook uit statushouders, kenniswerkers uit bijvoorbeeld India en studenten uit China.

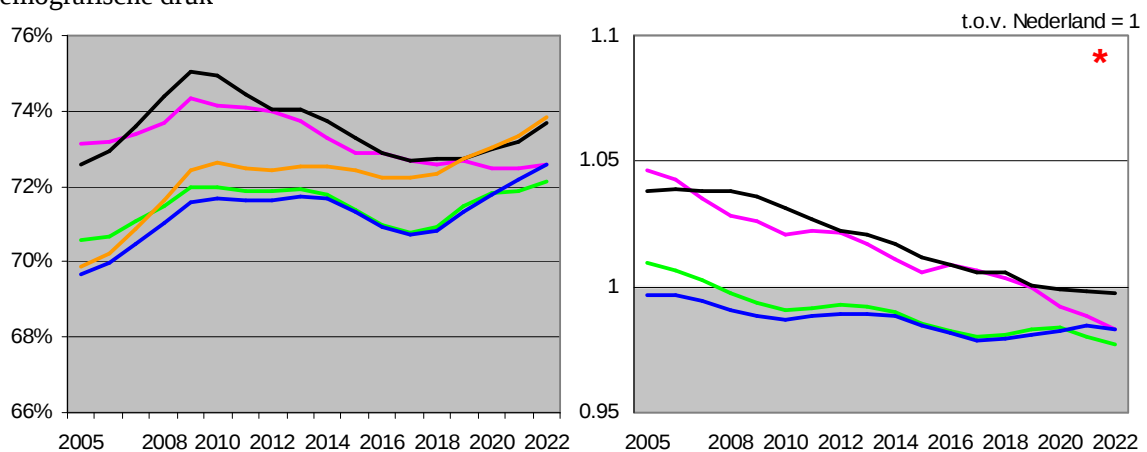
Figuur 3.2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2022

4. Percentage inwoners 67 jaar of ouder (vergrijzingsgraad)

5. Demografische druk

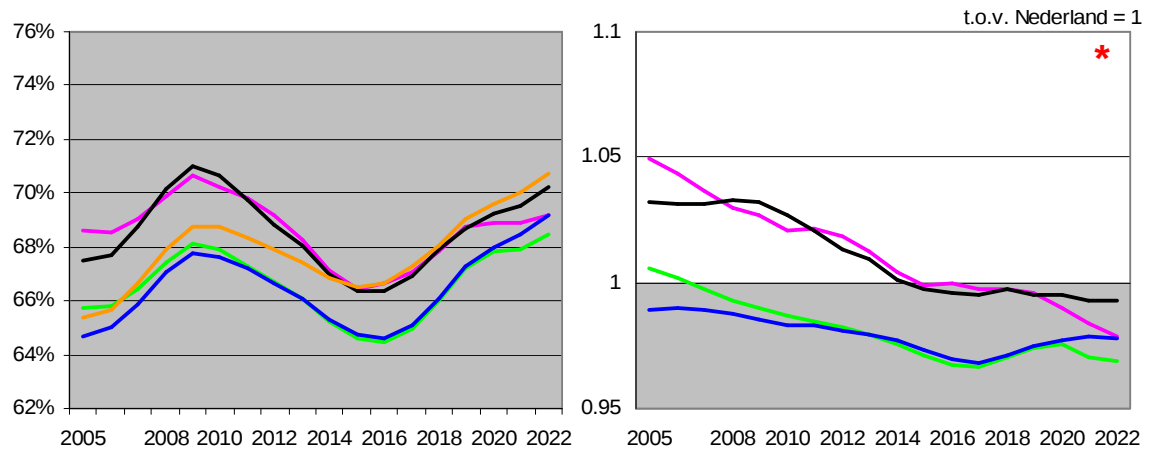
6. Bruto participatiegraad

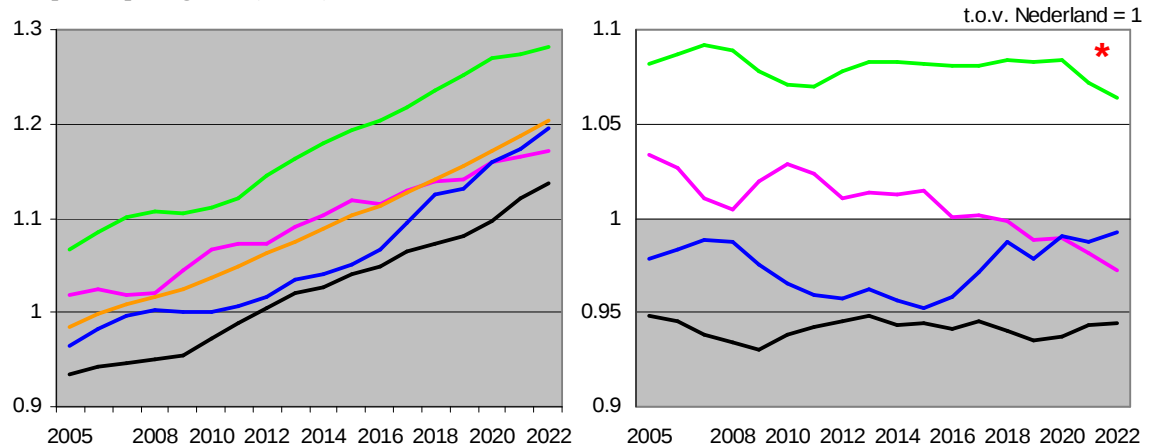
4. Het percentage inwoners van 67 jaar of ouder is sinds 2005 gestaag toegenomen en ligt momenteel in de economische benchmark en in Zoetermeer vrijwel op het nationaal gemiddelde (en in de groeikernenbenchmark en de relevante woonregio eronder). In Zoetermeer en de groeikernenbenchmark groeit het aandeel duidelijk sterker dan het nationaal gemiddelde (doordat velen die zich enkele decennia geleden hebben gevestigd inmiddels de pensioensgerechtigde leeftijd bereiken). In de relevante woonregio neemt het aandeel juist minder sterk toe dan het nationaal gemiddelde en dat geldt in iets mindere mate ook voor de economische benchmark. Momenteel neemt Zoetermeer positie 84 in op de gemeentelijke ranglijst (waarbij de gemeente met de laagste vergrijzingsgraad plaats 1 inneemt). In 2005 was dat nog positie 22.
5. De demografische druk ligt in de relevante regio en de groeikernenbenchmark beneden het nationaal gemiddelde, maar in Zoetermeer is de demografische druk de laatste jaren snel naar dat gemiddelde toegroeid en scoort Zoetermeer inmiddels zelfs ruim bovengemiddeld. Een bovengemiddelde score resulteert ook voor de economische benchmark. Vooral sinds 2012 is de demografische druk in Zoetermeer relatief sterk gegroeid. In iets mindere mate neemt de demografische druk ook in de twee benchmarks sterker toe dan het nationaal gemiddelde sinds 2012, terwijl in de relevante woonregio juist sprake is van een wat minder sterke ontwikkeling (een dalende lijn in het rechter deel van de figuur). Momenteel neemt Zoetermeer plaats 126 in op deze ranglijst, terwijl dat in 2005 plaats 22 was⁶. Aangezien een lage demografische druk gunstig is, kan het relatief sterk toenemen van de demografische druk worden beschouwd als een ongunstige ontwikkeling.
6. De ontwikkeling van de bruto participatiegraad is zeer opmerkelijk. De 'voorsprong' van Zoetermeer en de groeikernenbenchmark ten opzichte van het nationaal gemiddelde is duidelijk geslonken en inmiddels zelfs omgeslagen in een lichte achterstand. Dit geldt dus niet alleen voor Zoetermeer, maar ook voor de groeikernenbenchmark (hoewel de neerwaartse trend ten opzichte van het nationaal gemiddelde de laatste jaren wel is afgeremd voor de groeikernen, terwijl dat voor Zoetermeer niet het geval is). De dalende trend geldt niet alleen voor Zoetermeer, maar ook voor de relevante woonregio, waar de bruto participatiegraad zelfs in vrijwel de gehele periode onder het nationaal gemiddelde lag. Omdat een groot deel van de werkende inwoners van Zoetermeer buiten de eigen gemeente (en vaak in de relevante woonregio) werkt kan dat voor Zoetermeer (en voor de relevante woonregio) samenhangen met 'ontmoedigingeffecten'. Door de achterblijvende werkgelegenheidsontwikkeling in de relevante woonregio (zie figuur 3.2.15) trekt een deel van de potentiële beroepsbevolking zich namelijk terug van de arbeidsmarkt. Ook in de economische benchmark bleef de ontwikkeling achter bij de nationale trend, maar in mindere mate dan in Zoetermeer. Momenteel bezet Zoetermeer op de gemeentelijke ranglijst plaats 250. In 2005 was dat plaats 36. De bruto participatiegraad is in Zoetermeer dus sterk afgenomen. Dat wordt vooral veroorzaakt door de duidelijk bij de nationale ontwikkeling achtergebleven ontwikkeling van de regionale werkgelegenheidsfunctie (zie figuur 4.15). De terugvallende bruto participatiegraad kan overigens ook samenhangen met een relatief sterke toename van de gemiddelde leeftijd, want de participatiegraad neemt in de leeftijdsklassen vanaf vijftig jaar af naarmate de leeftijd hoger is.

⁶ Hierbij is aan de gemeente met de *laagste* demografische druk de eerste plaats toegekend.

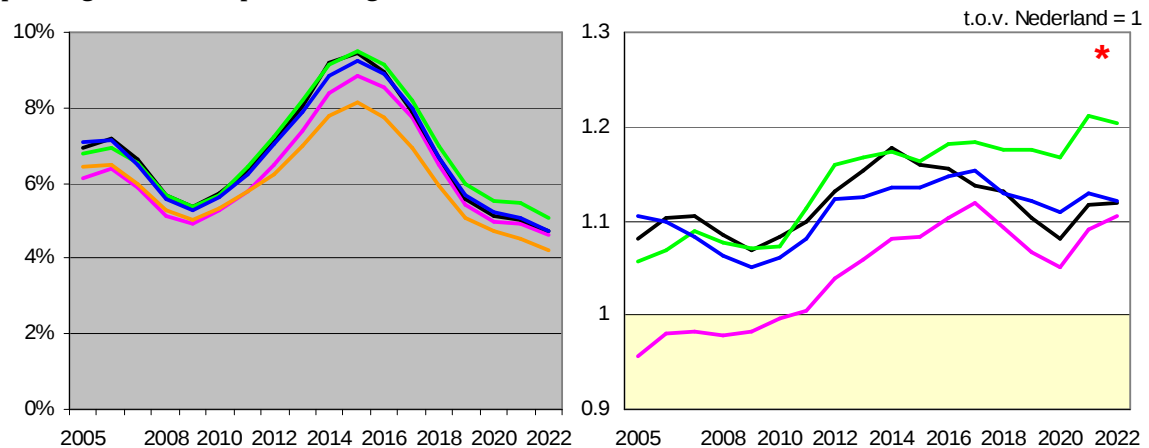
Figuur 3.2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2022, vervolg

7. Netto participatiegraad (totaal)

8. Opleidingsindex beroepsbevolking

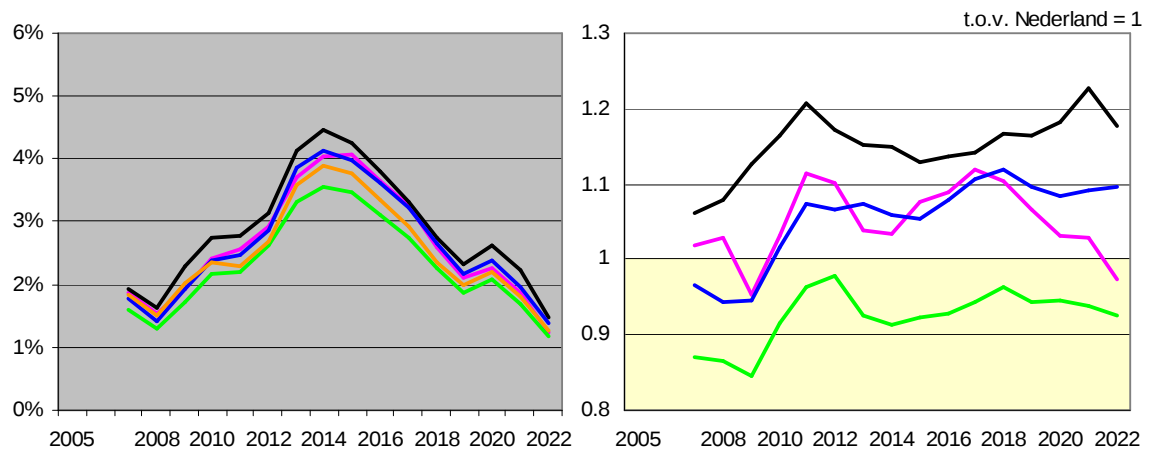

9. Werkloosheidspercentage totaal

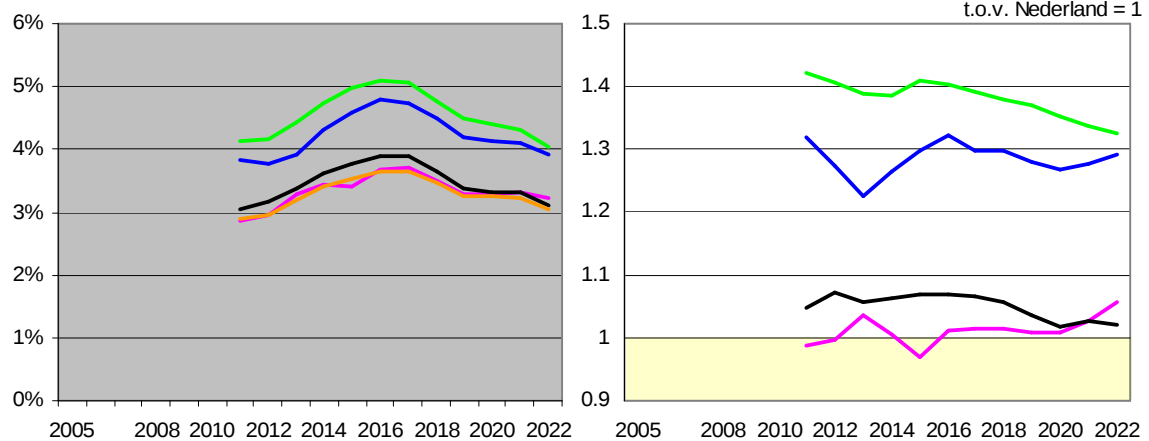

7. Voor de netto participatiegraad gelden soortgelijke ontwikkelingen als voor de bruto participatiegraad. Zowel Zoetermeer als de groeikernenbenchmark scoort inmiddels lager dan het nationaal gemiddelde, waarbij de ontwikkeling in de groeikernenbenchmark sinds 2015 overigens nauwelijks meer achterblijft bij de nationale trend. Bij de bruto participatiegraad tellen ook de actief werk zoekende werklozen mee en het werkloosheidspercentage ligt in Zoetermeer en de benchmark boven het nationaal gemiddelde (zie bij figuur 4.9). Wanneer er weinig werklozen zijn scoort een gemeente dus relatief (ten opzichte van het nationaal gemiddelde) gunstiger op de netto participatiegraad dan op de bruto participatiegraad. Momenteel bezet Zoetermeer plaats 268 op de gemeentelijke ranglijst, terwijl dat in 2005 nog plaats 57 was. Zoetermeer blijft iets achter bij de groeikernenbenchmark, scoort ongeveer gelijk aan de economische benchmark en scoort wat minder ongunstig dan de relevante woonregio. De verschillen zijn overigens klein. Het relatief aantal werkende inwoners ontwikkelt zich in Zoetermeer, maar ook in de groeikernenbenchmark op wat langere termijn duidelijk ongunstiger dan het nationaal gemiddelde. In de economische benchmark ontwikkelde de netto participatiegraad zich overigens de laatste jaren wat gunstiger dan het nationaal gemiddelde (een stijgende lijn in het rechter deel van de figuur).
8. De opleidingsindex van de beroepsbevolking (een indicator voor het gemiddeld opleidingsniveau van de in een gebied wonende beroepsbevolking) ligt in Zoetermeer iets onder het nationaal gemiddelde (en de ontwikkeling is sinds 2005 wel wat achtergebleven bij de nationale trend), ligt in de groeikernenbenchmark onder het nationaal gemiddelde (maar is niet teruggevallen sinds 2005), scoort inmiddels in de economische benchmark hoger dan in Zoetermeer en ligt in de relevante regio ruim boven het nationaal gemiddelde. De 'voorsprong' van Zoetermeer op de groeikernenbenchmark is kleiner geworden, terwijl de achterstand op de relevante regio wat groter is geworden. De voorsprong op de economische benchmark is verdwenen en omgeslagen in een lichte achterstand. Het gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking ontwikkelt zich in Zoetermeer dus relatief ongunstig. Aangenomen mag worden dat dit het effect is van 'selectieve migratieprocessen': het gemiddeld opleidingsniveau van degenen die vestigen is lager dan van degenen die vertrekken. Momenteel staat Zoetermeer op plaats 112 van de gemeentelijke ranglijst. In 2005 was dat nog plaats 77.
9. In elk van de vier gebieden is het werkloosheidspercentage hoger dan het nationaal gemiddelde, tot 2010 was dat in Zoetermeer nog niet het geval. De werkloosheid ontwikkelt zich in Zoetermeer dus relatief ongunstig. Dat geldt overigens ook voor de relevante regio en (in wat mindere mate dan voor Zoetermeer en de relevante regio) voor de twee benchmarks. Vooral in de eerste jaren vanaf de kredietcrisis was de ontwikkeling in alle vier typen gebieden relatief ongunstig. Momenteel neemt Zoetermeer plaats 315 in (gerekend vanaf een eerste plaats voor de gemeente met het *laagste* werkloosheidspercentage). Dat is een zeer lage positie op de gemeentelijke ranglijst. In 2005 werd nog positie 251 ingenomen.

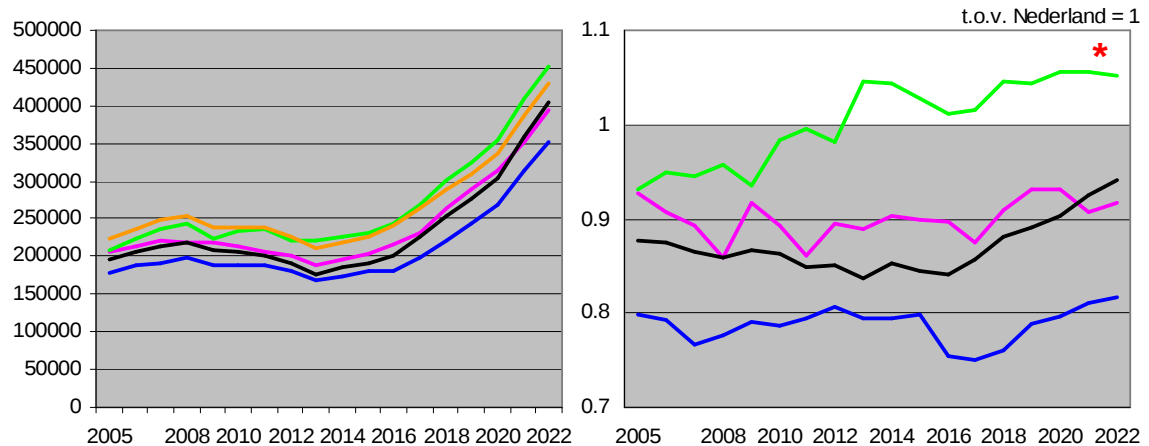
Figuur 3.2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2022, vervolg

10. Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering

11. Percentage inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering

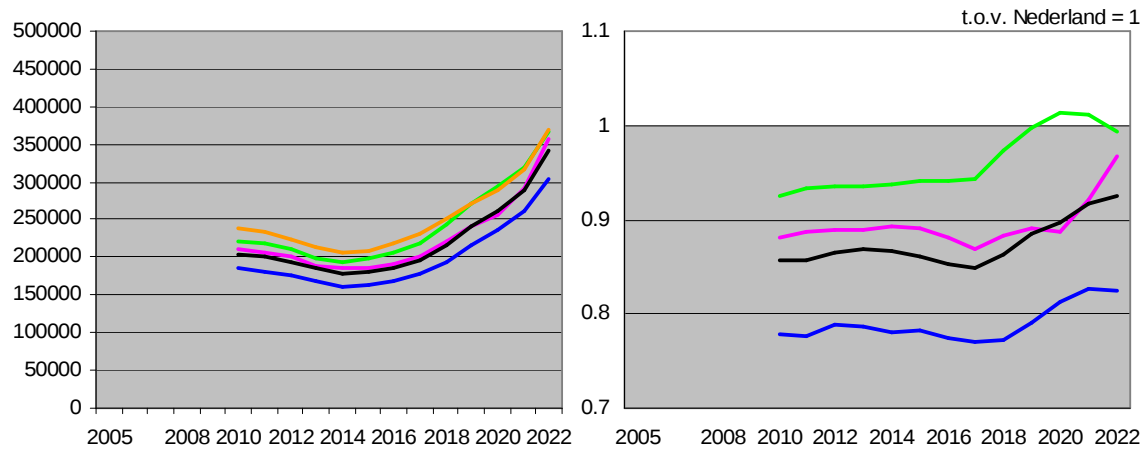

12. Gemiddelde verkoopprijs woningen (in €)

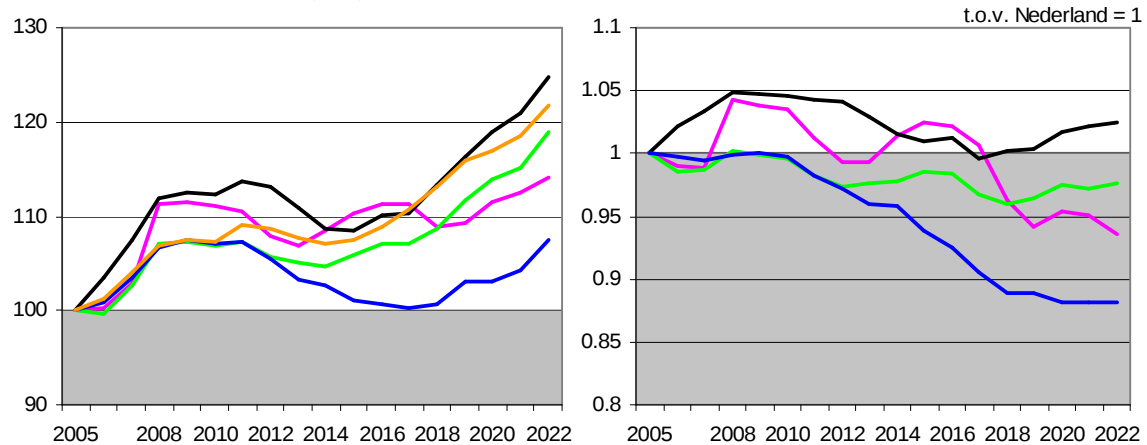

10. Voor het percentage van de inwoners van 18-66 jaar met een WW-uitkering zijn gegevens beschikbaar sinds 2007. Berekend is hier het 12-maands gemiddelde van elk jaar. Bij WW-uitkeringen gaat het om een relatief korte werkloosheidsduur: onder de bijstandsgerechtigden bevinden zich daarentegen velen die al langdurig werkloos zijn. Momenteel ligt het percentage WW'ers in Zoetermeer iets onder het nationaal gemiddelde. Dat is gunstiger (lager) dan in de economische benchmark, ruim gunstiger dan in de groeikernenbenchmark, maar wat ongunstiger dan in de relevante regio. In tegenstelling tot de drie referentiegebieden heeft het percentage WW'ers zich sinds 2017 in Zoetermeer wat gunstiger ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde. Momenteel neemt Zoetermeer plaats 165 in op de gemeentelijke ranglijst naar laagste WW-percentage. In 2007 was dat positie 216.
11. Door de tijd vergelijkbare gegevens over het percentage van de inwoners met een bijstandsuitkering zijn slechts sinds 2011 beschikbaar. Bijstandsgerechtigden vormen een harde kern van langdurig werklozen. Er bestaan grote verschillen in het percentage bijstandsgerechtigden tussen steden en landelijke gemeenten. Met name de grote steden dragen bij aan het aantal bijstandsgerechtigden door de aanzienlijke omvang van het aantal langdurig werklozen (het 'granieten bestand'). Het percentage bijstandsgerechtigden is in Zoetermeer momenteel iets hoger dan het nationaal gemiddelde en dan het gemiddelde in de groeikernenbenchmark en beweegt zich sinds 2011 rond het nationaal gemiddelde. In de relevante woonregio en in de economische benchmark ligt dit percentage duidelijk boven het nationaal gemiddelde. In het algemeen ligt het percentage bijstandsgerechtigden vooral in stedelijke gebieden, zoals Den Haag, hoog. Zoetermeer neemt momenteel positie 280 in (dat wil zeggen: er zijn 57 gemeenten met een hoger percentage bijstandsgerechtigden); een vrijwel gelijke positie als in 2011 (positie 279). Dat met een slechts iets hoger percentage bijstandsgerechtigden dan het nationaal gemiddelde toch slechts plaats 280 resulteert op de gemeentelijke ranglijst, hangt samen met de 'scheve verdeling' van het percentage bijstandsgerechtigden. Vooral (grote) steden scoren hier hoog (en dus ongunstig) op en zij nemen een zwaar gewicht in binnen het nationaal totaal. Het overgrote deel van de gemeenten heeft dus een lager percentage bijstandsgerechtigden dan het nationaal gemiddelde.
12. Nationaal zijn de gemiddelde verkoopprijzen van woningen tot de kredietcrisis gestegen, om daarna tot 2013 te dalen. Sindsdien zijn de prijzen in steeds sneller tempo gestegen. De prijzen zijn in de relevante woonregio sterker gestegen dan het nationaal gemiddelde. Dat was tot enkele jaren geleden niet het geval in Zoetermeer, maar de laatste jaren stijgen de gemiddelde woningprijzen wat sterker dan de nationale trend (evenals in de twee benchmarks; sinds 2016 vooral in de groeikernenbenchmark). Voor Zoetermeer geldt dat overigens vanaf 2020 niet meer. Het prijsniveau in Zoetermeer ligt momenteel iets onder het gemiddelde voor de groeikernenbenchmark, ruim onder het regionaal gemiddelde, maar duidelijk boven het gemiddelde voor de economische benchmark. Opgemerkt moet worden dat niet is gecorrigeerd voor eventuele lokale/regionale verschillen in oppervlakte/inhoud en kwaliteit van de woningen. Vooral de *ontwikkeling* van de woningprijzen is hier daarom relevant. Momenteel staat Zoetermeer op plaats 199, in 2005 was dat nog plaats 238.

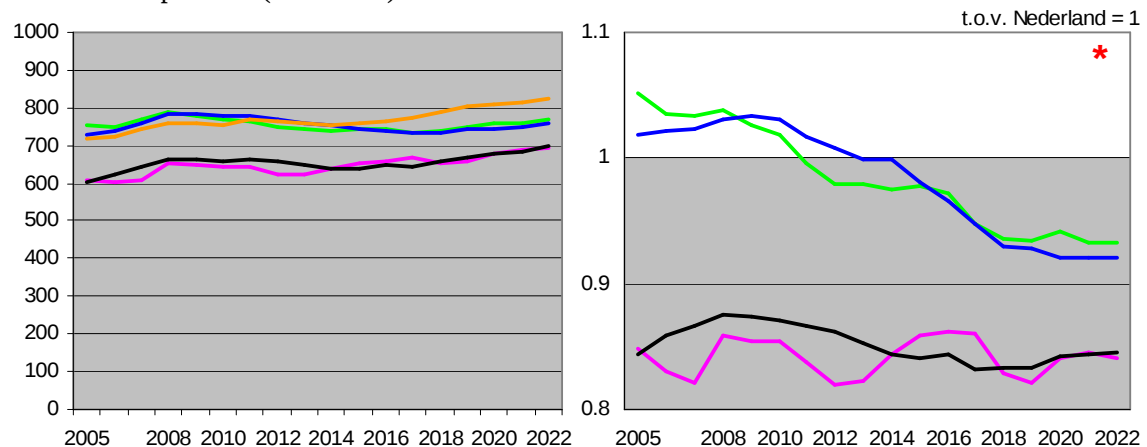
Figuur 3.2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2022, vervolg

13. Gemiddelde WOZ-waarde (in €)

14. Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)

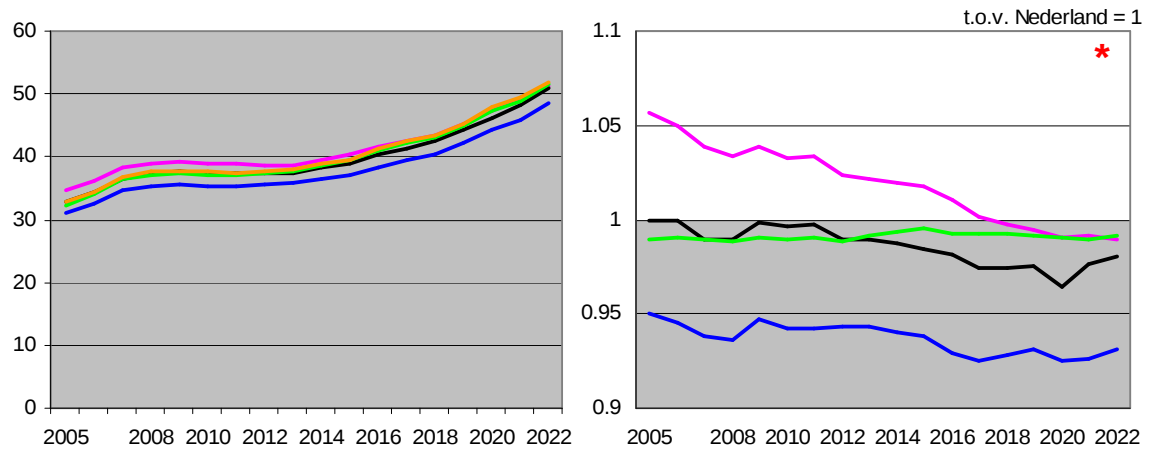

15. Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar

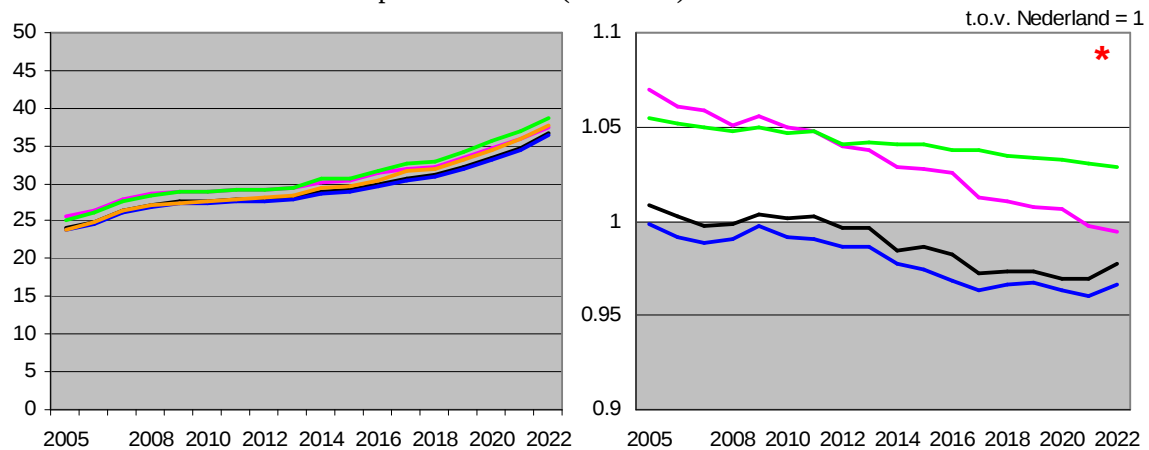

13. De ontwikkeling van de WOZ-waarde volgt met enige vertraging de ontwikkeling van de verkoopprijzen. Sinds 2017 stijgen de gemiddelde WOZ-waarden in alle vier gebieden wat sterker dan de nationale trend. Momenteel neemt Zoetermeer positie 177 in wat betreft de gemiddelde WOZ-waarde van woningen. In 2011 was dat nog positie 271.
14. Het aantal arbeidsplaatsen is uitgedrukt als index ten opzichte van 2005 = 1. Nationaal nam het aantal arbeidsplaatsen tot de kredietcrisis toe, daarna licht af, om de laatste jaren weer sterk te groeien. Tussen de vier gebieden bestaan hier verschillen. In Zoetermeer was sprake van ups and downs. De algemene trend was echter dat de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen bij bedrijven en instellingen in Zoetermeer tot 2015 ongeveer opliep met de nationale trend, maar dat de ontwikkeling sinds 2015 is achtergebleven bij het nationaal gemiddelde. In de groeikernenbenchmark was dat niet het geval. In de relevante woonregio bleef de ontwikkeling iets achter bij de nationale trend. Opvallend is dat de ontwikkeling in de economische benchmark in de afgelopen tien jaar stelselmatig achterbleef bij de nationale trend, overigens sinds 2018 in wat mindere mate dan in de jaren daarvoor.
15. Bepalend voor de arbeidsmarktperspectieven van de bevolking is vooral het aantal arbeidsplaatsen per inwoner van 18-66 jaar (de potentiële beroepsbevolking): de 'werkgelegenheidsfunctie'. In de periode 2005-2022 heeft deze zich in Zoetermeer ongeveer ontwikkeld volgens de nationaal trend, met schommelingen door de tijd (op een niveau van ongeveer vijftien procent onder het nationaal gemiddelde). Zoetermeer scoort daarmee gelijk aan de groeikernenbenchmark, waarvoor de ontwikkeling ook opliep met de nationale trend, met wel een iets ander verloop in de tijd dan in Zoetermeer. Ronduit alarmerend is de ongunstige ontwikkeling van de werkgelegenheidsfunctie in de relevante regio. Dit vormt ook een verklaring voor het feit dat de ontwikkeling van de netto participatiegraad ongunstig is geweest in de regio en in Zoetermeer. Daarbij is ook nog sprake van een toegenomen pendel naar buiten de regio: de teruglopende werkgelegenheidsfunctie heeft zich enerzijds vertaald in een terugvallende netto participatiegraad (in vergelijking tot de nationale trend) en deels in een teruglopend pendelsaldo (inkomende min uitgaande pendel). Ook in de economische benchmark nam de werkgelegenheidsfunctie de afgelopen twaalf jaar sterk af. Ook deze gemeenten liggen alle in de Zuidvleugel van de Randstad. Sinds 2018 blijft de ontwikkeling van de werkgelegenheidsfunctie overigens zowel in de relevante woonregio als in de economische benchmark veel minder achter bij de nationale trend dan in de jaren daarvoor. Momenteel bezet Zoetermeer plaats 186 in op de gemeentelijke ranglijst. In 2005 was dat nog plaats 170.

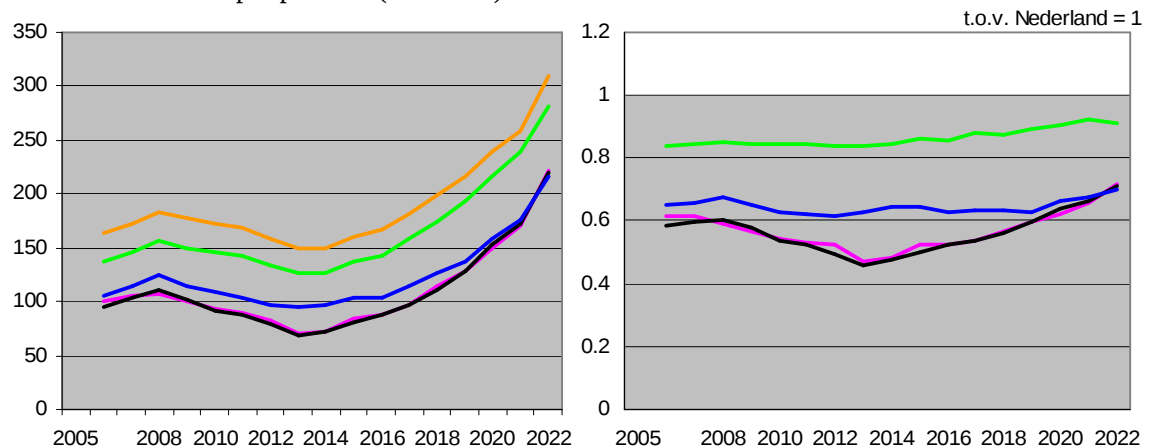
Figuur 3.2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2022, vervolg

16. Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (* € 1.000)

17. Gemiddeld inkomen per persoon (* € 1.000)

18. Gemiddeld vermogen per huishouden (* € 1.000)

16. Het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden exclusief studenten ligt in Zoetermeer momenteel iets onder het nationaal gemiddelde, is vrijwel gelijk aan het gemiddelde in de relevante woonregio, ligt iets hoger dan het gemiddelde voor de groeikernenbenchmark en ligt ruim hoger dan het gemiddelde voor de economische benchmark. De ontwikkeling is in Zoetermeer duidelijk ongunstiger geweest dan in alle drie referentiegebieden, hoewel in de twee benchmarks ook sprake was van een (iets) bij de nationale trend achterblijvende ontwikkeling. Voor de relevante woonregio geldt dat niet. Wat betreft het gemiddeld inkomen per huishouden staat Zoetermeer nu op plaats 218, terwijl in 2005 nog plaats 163 werd ingenomen.
17. Het gemiddeld inkomen per persoon neemt gestaag toe (waarbij overigens geen inflatiecorrectie heeft plaatsgevonden). In Zoetermeer ligt het gemiddeld inkomen (het gemiddelde voor het 'persoonlijk inkomen' en het 'gestandaardiseerd inkomen') inmiddels iets onder het nationaal gemiddelde, boven de twee benchmarks en onder het regionaal gemiddelde. De ontwikkeling van het gemiddeld inkomen per persoon is in Zoetermeer duidelijk achtergebleven bij de nationale trend. In de twee benchmarks en in de relevante woonregio was ook sprake van een bij de nationale trend achterblijvende ontwikkeling, maar in iets mindere mate dan in Zoetermeer. In 2022 neemt Zoetermeer positie 157 in op de gemeentelijke ranglijst. In 2005 was dat nog plaats 82.
18. Het gemiddeld vermogen per huishouden lag in Zoetermeer sinds 2006 steeds ruim onder het nationaal gemiddelde, maar is sinds 2013 wel sterker gestegen dan de nationale trend (een stijgende lijn in het rechter deel van de figuur). Ook de drie referentiegebieden hebben hun achterstand op het nationaal gemiddelde in het afgelopen decennium wat ingelopen. Het gemiddeld vermogen per huishouden ligt in Zoetermeer momenteel in dezelfde orde van grootte als de twee benchmarks, maar ruim onder het gemiddelde in de relevante woonregio. De trend is voor Zoetermeer vrijwel exact gelijk aan de trend voor de groeikernenbenchmark. Mede bepalend voor gemeentelijke verschillen in het gemiddeld vermogen is het aandeel koopwoningen, want de waarde minus de schuld van woningen telt mee bij het vermogen. Steden (met een groot aandeel huur) scoren daarom vaak laag op het gemiddeld vermogen. Zoetermeer nam op de gemeentelijke ranglijst in 2022 plaats 300 in. In 2005 was dat nog plaats 316.

In tabel 3.3 staat een overzicht van de scores van Zoetermeer ten opzichte van het nationaal gemiddelde, de twee benchmarkgemiddelden en het regionaal gemiddelde. De relatieve scores zijn indicatief weergegeven in de vorm van plussen en minnen. Onder de tabel staat een toelichting. Voor een goed begrip van de tabel is het aan te bevelen deze te lezen. Bedacht moet worden dat sommige indicatoren zeer 'scheef' zijn verdeeld over de gemeenten in Nederland, zodat een hoge score ten opzichte van het nationaal gemiddelde niet altijd hoeft te leiden tot een hoge positie op de ranglijst (zie daarvoor tabel 3.1) omdat er bijvoorbeeld sprake is van een klein aantal steden met een zeer ongunstige score op die indicatoren (maar met een groot gewicht bij het bepalen van het nationaal gemiddelde), terwijl er veel kleine gemeenten zijn met hoge tot zeer gunstige scores.

Een eenvoudige manier om tot een oordeel te komen over de resultaten in tabel 3.3 is het tellen van het aantal minnen en plussen: respectievelijk het aantal maal dat Zoetermeer ongunstiger scoort dan het gebied waarmee wordt vergeleken (een min) of veel ongunstiger (twee minnen) en het aantal maal dat Zoetermeer gunstiger scoort dan het gebied waarmee wordt vergeleken (een plus) of veel gunstiger (twee plussen). Bij de beoordeling worden slechts de niet-neutrale indicatoren in beschouwing genomen. Wordt naar de scores in 2022 (de *situatie*) gekeken, dan blijkt dat Zoetermeer één plussen en twaalf minnen scoort ten opzichte van het nationaal gemiddelde, zes plussen en zeven minnen ten opzichte van de groeikernenbenchmark, elf plussen en vier minnen ten opzichte van de economische benchmark en zes plussen en vijftien minnen ten opzichte van het regionaal gemiddelde. Zoetermeer scoort dus over het geheel genomen ongunstiger dan het nationaal gemiddelde en het regionaal gemiddelde (de relevante woonregio), ongeveer gelijk ten opzichte van de groeikernenbenchmark en gunstiger dan de economische benchmark). De verschillen zijn relatief groot ten opzichte van de relevante woonregio (de meeste plussen en minnen: in totaal 21).

Wat betreft de *ontwikkeling* in de periode 2005-2022 is het beeld eenduidiger. Ten opzichte van alle vier gebieden waarmee wordt vergeleken is het aantal ongunstige scores (de minnen) voor Zoetermeer groter dan het aantal gunstige scores (de plussen). Ten opzichte van het nationaal gemiddelde gaat het om vier plussen versus vijftien minnen, ten opzichte van de groeikernenbenchmark om drie plussen versus dertien minnen, ten opzichte van de economische benchmark om zeven plussen versus twaalf minnen en ten opzichte van de relevante regio om zes plussen versus vijftien.

Tabel 3.3 Scores positie en ontwikkeling Zoetermeer t.o.v. referentiegebieden

Indicator	Score 2022 t.o.v.				Ontw. 2005-2022 t.o.v.			
	Benchmark				Benchmark			
	Ned.	Groei-kern	Econo-misch	Regio	Ned.	Groei-kern	Econo-misch	Regio
Aantal inwoners (2005=100)					0	-	+	--
Percentage niet-Westers allochtonen in de bevolking	++	-	0	--	+	0	+	++
Percentage Westers allochtonen in de bevolking	0	0	-	--	--	--	--	--
Percentage inwoners 67 jaar of ouder	0	--	0	--	--	-	--	--
Demografische druk	-	--	-	--	--	--	--	--
Bruto participatiegraad	-	-	0	+	--	-	-	-
Netto participatiegraad (totaal)	-	-	0	+	--	-	--	-
Opleidingsindex beroepsbevolking	-	+	-	--	-	-	-	-
Werkloosheidspercentage totaal	0	+	+	++	--	-	-	0
Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering	+	++	++	-	+	++	++	++
Perc. inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering	-	-	++	++	-	-	-	-
Gemiddelde verkoopprijs woningen	--	-	++	--	0	-	0	--
Gemiddelde WOZ-waarde	-	+	++	-	++	+	0	+
Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)					-	-	+	-
Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar	--	0	--	--	0	0	++	++
Gem. besteedbaar inkomen per huishouden	0	0	+	0	-	-	-	-
Gemiddeld inkomen per persoon	0	+	+	-	-	-	-	-
Gemiddeld vermogen per huishouden	--	0	0	--	+	0	+	+

Toelichting.

Bij zwarte letters moet een hoge score als gunstig worden beoordeeld. Bij blauwe letters (en blauw gemarkeerde cellen) is sprake van een neutrale beoordeling. De plussen en minnen hebben daar dus geen betekenis in de zin van 'gunstig' of ongunstig. Bij rode letters is een hoge score ongunstig en een lage score gunstig. Een 'dubbele plus' bij de score voor 2022 voor het 'percentage bijstandsgerechtigden' ten opzichte van de regio betekent bijvoorbeeld dat er sprake is van een ruim *lager* percentage bijstandsgerechtigden in Zoetermeer dan in de relevante regio (dat is gunstig), terwijl de 'min' voor 2022 ten opzichte van Nederland betekent dat het percentage bijstandsgerechtigden *hoger* is dan het Nederlands gemiddelde (dat is ongunstig). De plus bij de ontwikkeling 2007-2022 van het percentage WW'ers ten opzichte van Nederland betekent dat het percentage WW'ers zich in Zoetermeer gunstiger heeft ontwikkeld dan het Nederlands gemiddelde (minder gestegen of sterker gedaald). De min bij het percentage bijstandsgerechtigden voor de ontwikkeling 2011-2022 ten opzichte van het Nederlands gemiddelde geeft aan dat het percentage bijstandsgerechtigden zich in Zoetermeer ongunstiger heeft ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde.

Kortom: plus is altijd gunstig, min is altijd ongunstig.

De plussen en minnen zijn toegekend volgens vaste principes. Bij een '0' is sprake van een klein verschil.

Bij de groei-indices (voor inwoners en arbeidsplaatsen) is alleen de ontwikkeling relevant.

Enerzijds is beoordeeld hoe de score voor Zoetermeer in 2022 afwijkt van het nationaal, benchmark- en regionaal gemiddelde. Anderzijds is beoordeeld of sprake is van een ongunstige of gunstige ontwikkeling in de periode waarvoor de ontwikkeling is bepaald (meestal 2005-2022), ook hier weer ten opzichte van het nationaal, benchmark- en regionaal gemiddelde. Het gaat hier om een gemiddelde over de gehele periode. In deelperiodes kan de ontwikkeling afwijken, bijvoorbeeld een relatief gunstige ontwikkeling in recente jaren bij een relatief ongunstige ontwikkeling voor de gehele periode 2005-2022.

Voor sommige indicatoren is sprake van een kortere tijdsperiode dan 2005-2022.

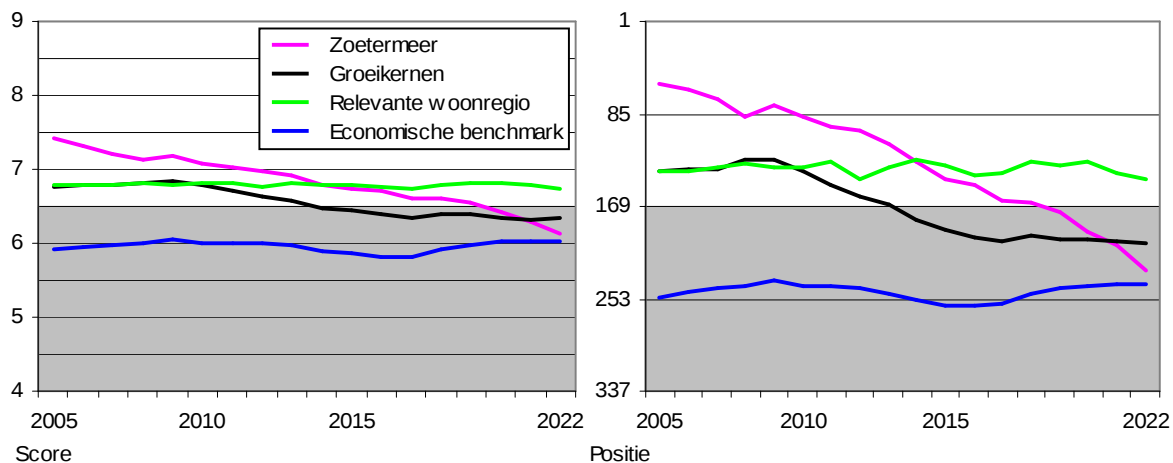
Totaalscore

Aan de hand van de tien kernindicatoren is een totaalscore voor de Sociaal-Economische Prestaties bepaald (zie het kader 'Keuze kernindicatoren' in de inleiding). Daartoe zijn voor elke kernindicator per jaar de scores omgezet in rapportcijfers (een range van 3 tot 10, met een gemiddelde van 6,5, met meer

kans op een gemiddelde score dan op zeer hoge of zeer lage score). De ongewogen som levert dan de eindscore op. Het resultaat staat in figuur 3.3 voor Zoetermeer, de twee typen benchmarkgemeenten en het regionaal gemiddelde. In figuur 3.4 staat de ontwikkeling van de rapportcijfers voor de individuele kernindicatoren voor Zoetermeer. In tabel 3.4 staan de posities van Zoetermeer en de individuele benchmarkgemeenten in 2005, 2018 en 2022.

Met uitzondering van 2009 hebben de sociaal-economische prestaties van Zoetermeer zich sinds 2005 ongunstiger ontwikkeld dan de nationale trend. Sinds 2009 zijn ook de sociaal-economische prestaties voor de groeikernenbenchmark stelselmatig afgenomen ten opzichte van het nationaal gemiddelde (ook hier weer met één jaar als uitzondering, namelijk 2018, en in de afgelopen vijf jaar in een veel lager tempo dan in de daaraan voorafgaande periode) Dat laatste was overigens niet het geval in Zoetermeer, waar eerder sprake was van een versnelling in de afname van de sociaal-economische prestaties sinds 2018. De sociaal-economische prestaties van de economische benchmark zijn laag, maar hebben zich wel ongeveer volgens de nationale trend ontwikkeld, met de afgelopen vijf jaar zelfs een lichte verbetering van de positie op de gemeentelijke ranglijst. De voorspog van Zoetermeer op de economische benchmark is de afgelopen zeventien jaar sterk afgenomen. De sociaal-economische prestaties voor de relevante woonregio ontwikkelden zich sinds 2005 ongeveer volgens de nationale ontwikkeling, met schommelingen door de tijd.

Figuur 3.3 Score Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer en benchmarkgemeenten

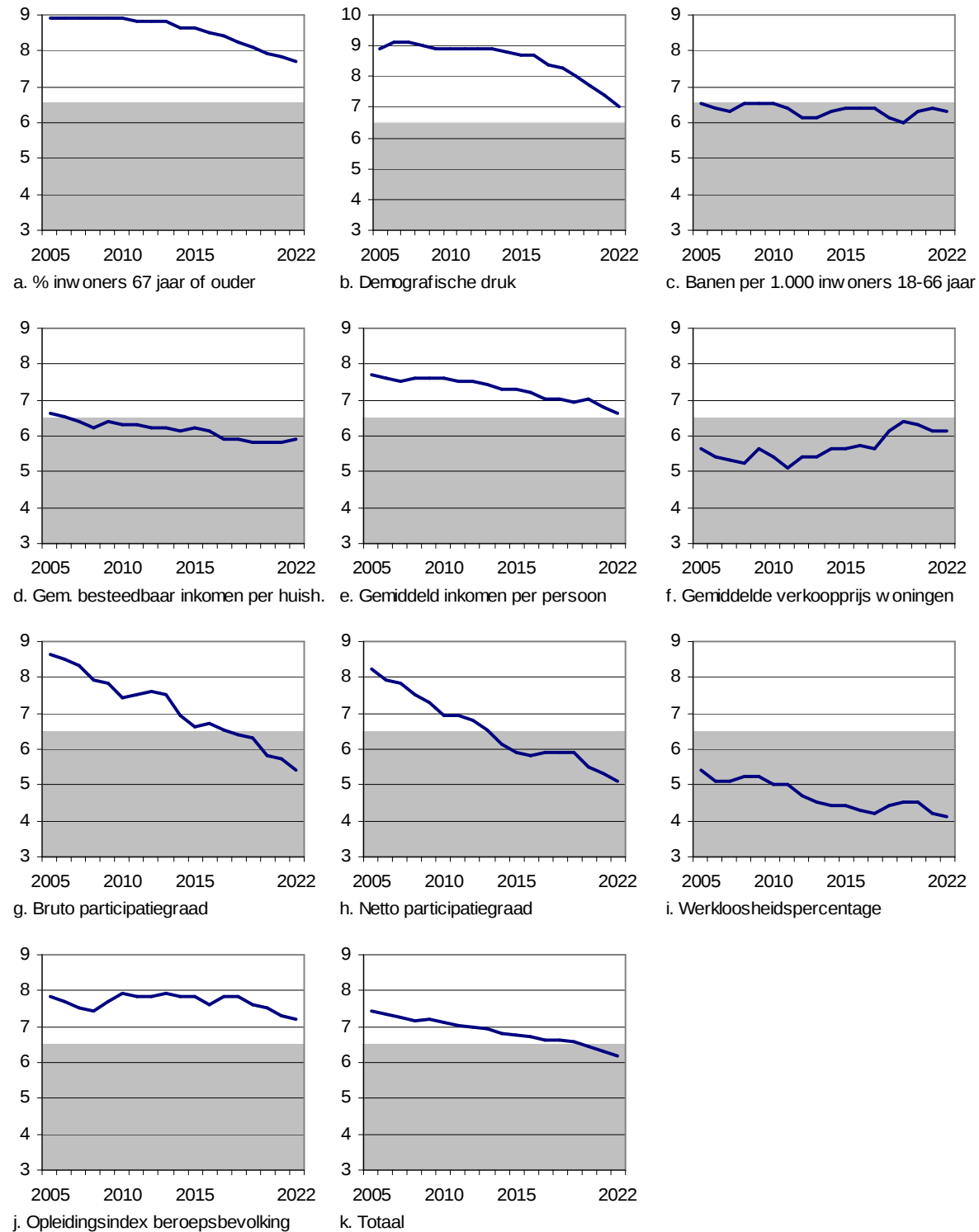
Ontwikkeling tien kernindicatoren voor Zoetermeer

Voor de twee demografische indicatoren (het percentage 67-plussers en de demografische druk) lagen de rapportcijfers slechts in de meest recente jaren van de periode 2005-2022 niet boven de acht (zie figuur 3.4). Wel vallen sinds 2013 de scores terug, vooral voor demografische druk (die sterk is toegenomen; zie figuur 3.2.15). De werkgelegenheidsfunctie (arbeidsplaatsen per duizend inwoners van 18-66 jaar) lag steeds op of iets onder het gemiddelde. De beide inkomensvariabelen vielen terug, vooral het gemiddeld inkomen per persoon. De enige indicator met een hoger rapportcijfer in 2022 dan in 2005 is de gemiddelde verkoopprijs van woningen, vooral sinds 2011. De bruto en netto participatiegraad zijn in Zoetermeer zeer sterk teruggefallen⁷. Eerder werd aangegeven dat vooral de terugvallende regionale werkgelegenheidsfunctie daar de oorzaak van is. Op de werkloosheid scoort Zoetermeer steeds ongunstig (een relatief hoge werkloosheid), met afnemende scores tot 2017, weer iets toenemende scores daarna,

⁷ Dat hangt mede samen met de relatief sterke groei van de leeftijdsklasse 45-74 jaar in Zoetermeer, want in de hogere leeftijdsklassen is de participatiegraad relatief laag.

maar weer een ongunstige ontwikkeling in 2021 en 2022. De opleidingsindex bleef lang ongeveer gelijk (op een hoog niveau en met schommelingen door de tijd), maar viel sinds 2018 iets terug.

Figuur 3.4 Ontwikkeling rapportcijfers kernindicatoren Zoetermeer 2005-2021

Terwijl er in 2005 nog acht kernindicatoren waren met een score op of boven het nationaal gemiddelde, waren dat er in 2022 nog vier. Voor negen van de kernindicatoren was de score in 2022 lager dan in 2005. De enige positieve uitzondering is de gemiddelde verkoopprijs van woningen. Vijf maal viel de score met meer dan een punt terug, twee maal zelfs met meer dan twee punten (de beide participatiegraden). Het totaalresultaat is een gestaag afnemende totaalscore, met in de meest recente jaren zelfs een lichte versnelling in de afname.

De gemiddelde positie voor de groeikernenbenchmark op de gemeentelijke ranglijst is afgenomen van 141 naar 212, terwijl Zoetermeer terugviel van 58 naar 227 (zie tabel 6). Het rapportcijfer voor Zoetermeer is met 1.28 punten afgenomen in de periode 2005-2022. Ook de rapportcijfers voor Nieuwegein, Capelle a/d IJssel en Nissewaard vielen vrij sterk terug (met respectievelijk 1.08, 0.90 en 0.80 punten). De rapportcijfers vielen het minst terug voor Almere (-0.05) en Purmerend (-0.22). Momenteel nemen Almere en Nieuwegein binnen de groeikernenbenchmark de hoogste positie in op de ranglijst en Nissewaard, Capelle en Zoetermeer (de drie groeikernen in de Zuidvleugel van de Randstad) de laagste positie.

De gemiddelde score voor de economische benchmark is tussen 2005 en 2018 iets afgenomen en in de afgelopen drie jaar wat toegenomen. Capelle a/d IJssel maakt ook deel uit van deze benchmark. De score voor die gemeente heeft zich duidelijk ongunstiger ontwikkeld dan voor de andere gemeenten binnen de economische benchmark. Verder is Gouda de enige van de gemeenten binnen de economische benchmark met een afgenomen score (met 0.09 punten). Rijswijk, Vlaardingen, Dordrecht zagen het rapportcijfer licht stijgen en Schiedam aanzienlijk (met 0.70 punten). Met plaats 155 neemt Gouda binnen de economische benchmark momenteel de hoogste plaats in op de gemeentelijke ranglijst en Vlaardingen de laagste (plaats 303).

Tabel 3.4 Posities en scores Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer en benchmarkgemeenten

Gemeente	Rapportcijfer			Positie (totaal 344 gemeenten)		
	2005	2018	2022	2005	2018	2022
Zoetermeer	7.42	6.61	6.14	58	164	227
Capelle a/d IJssel	6.91	6.14	6.01	111	226	241
Nissewaard	6.23	5.61	5.43	213	277	293
Nieuwegein	7.78	6.8	6.7	22	128	150
Purmerend	6.38	6.39	6.16	195	198	220
Almere	6.96	6.94	6.91	107	108	120
Lelystad	6.33	5.74	5.9	199	263	250
Groeikernenbenchmark	6.77	6.27	6.19	141	200	212
Capelle a/d IJssel	6.91	6.14	6.01	111	226	241
Dordrecht	5.8	6.06	6.08	264	236	234
Schiedam	5.19	5.55	5.89	306	281	251
Gouda	6.74	6.44	6.65	144	192	155
Vlaardingen	5.01	5.1	5.25	313	308	303
Rijswijk	6.24	6.26	6.4	211	211	197
Economische benchmark	5.98	5.93	6.05	225	242	230